

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Milena Belanská

Angličtina ako povinný predmet u ťažko sluchovo postihnutých žiakov

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Milena Belanská

Kontakt na autora: Spojená škola Pavla Sabadoša internátna, Duklianska 2, 08076 Prešov,
zsisp@zsdukpo.edu.sk

Názov OPS/OSO: Angličtina ako povinný predmet u ťažko sluchovo postihnutých žiakov

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Peter Borovský

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

sluchovo postihnutý žiak, ťažko sluchovo postihnutý žiak, angličtina, angličtinár - surdopéd, špecifiká vyučovania, inovačné procesy, špecifiká edukácie

Anotácia

OPS s názvom Angličtina ako povinný predmet u ťažko sluchovo postihnutých žiakov obsahuje náčrt problematiky vyučovania anglického jazyka ťažko sluchovo postihnutých žiakov Spojenej školy Pavla Sabadoša v Prešove (stredné odborné vzdelávanie). Práca s ťažko sluchovo postihnutými žiakmi má určité špecifiká. Stretávame sa pri nej s edukačnými ťažkosťami, ktoré vyplývajú z obmedzeného sluchového vnímania. Táto práca poskytuje príklady možností, ako efektívne prekonávať ťažkosti pri štúdiu angličtiny a napriek nim dosahovať v edukácii čo najlepšie výsledky.

Práca je rozčlenená na 3 hlavné časti: teoretické východiská a základné princípy edukačnej práce, zásady využívania najnovšej generácie IKT na hodinách angličtiny a konkrétne ukážky vzdelávacích aktivít.

OBSAH

	Strana
Úvod	
1 Charakteristika reči SP podľa jednotlivých jazykových rovín.....	5
1.1 Lexikálno-sémantická rovina.....	5
1.2 Morfológicko-syntaktická rovina.....	5
1.3 Foneticko-fonologická rovina.....	6
1.4 Pragmatická rovina.....	6
2 Fyziologické zložky orálnej produkcie a dôvody jej alternácie na Anglickom jazyku u ťažko SP.....	7
3 Ťažko sluchovo postihnutý žiak a vyučovanie anglického jazyka.....	9
3.1 Predpoklady pre osvojovanie si cudzieho jazyka u SP žiaka.....	9
3.2 Špecifiká práce surdopéda – angličtinára s ťažko SP žiakmi.....	10
3.3. Vyučovanie angličtiny a učebné zdroje pre SP žiakov.....	13
3.4 Zložky predmetu Anglický jazyk, špecifiká ich obsahu u SP žiakov.....	14
4 Využívanie IKT ako didaktických pomôcok vo vyučovaní angličtiny SP žiakov	16
4.1 Práca s PC.....	16
4.2 Internet.....	17
4.3 Interaktívna tabuľa.....	19
4.4 Špeciálny edukačný softvér – interaktívne CD.....	21
5 Ukážka vyučovacej jednotky angličtiny SP žiakov pomocou interaktívnej tabule a interaktívneho CD.....	24
Záver	31
Zoznam príloh	32

ÚVOD

Práca – OPS s názvom Angličtina ako povinný predmet u ťažko sluchovo postihnutých (ďalej SP, pozn. autorky) žiakov vznikla z požiadavky hľadať a nájsť čo najefektívnejšie postupy v jazykovom vzdelávaní ťažko sluchovo postihnutých žiakov, ktoré sa stretáva s množstvom ťažkostí. V súčasných podmienkach moderného vzdelávania sú školám poskytované moderné technické pomôcky, ktoré špeciálnej edukácii výrazne napomáhajú a prinášajú lepšie výsledky vzdelávania žiakov s poruchami sluchového vnímania. Chceli sme sprostredkovať niektoré postupy a skúsenosti získané týmto moderným vzdelávaním.

Cieľom tejto práce je:

- načrtnúť teoretické východiská príčin odlišností v jazykovom vzdelávaní SP žiakov – fyziologické rozdiely tvorenia a vývinu reči, odlišnosti v jednotlivých jazykových rovinách v porovnaní s počujúcimi,
- poukázať na kľúčové otázky vyučovania angličtiny na školách pre SP žiakov,
- poskytnúť praktickú ukážku učiteľom, ktorí na hodinách angličtiny začínajú pracovať interaktívne, s didaktickou technikou najnovšej generácie, na edukáciu ťažko SP žiakov, s využitím interaktívnej tabule a interaktívneho softvéru,
- sprostredkovať prvé skúsenosti s vyučovaním angličtiny v triedach žiakov so SP.

V súčasnosti je Anglický jazyk povinným vyučovacím predmetom na nižšom sekundárnom stupni škôl pre SP žiakov. Táto práca sa zameriava na vyučovanie žiakov vyššieho sekundárneho vzdelávania v Spojenej škole Pavla Sabadoša internátnej, v triedach žiakov s ťažkým sluchovým postihnutím. Zavedenie povinného vyučovania cudzieho jazyka – v našom prípade anglického, je ďalším stupňom k zrovnoprávňovaniu intaktných a SP jedincov vo vzdelávaní. Opodstatnenosť poukázať na možnosti vzdelávania anglického jazyka u SP je preto vysoko aktuálna.

Prvé poznatky z vyučovania angličtiny poukazujú na náročnosť tohto procesu, pretože doposiaľ existuje veľmi málo odbornej literatúry zaoberajúcej sa touto problematikou; v školách je nedostatok kvalifikovaných angličtinárov. Taktiež v školách pre SP hlavne ťažko SP žiaci majú logicky problém pri stretnutí sa s jazykom, ktorého grafická a ústna podoba sa odlišujú, čo platí pre angličtinu.

Cieľovou skupinou sú učitelia angličtiny sluchovo postihnutých žiakov s aprobáciou surdopédia: pre vyššie odborné vzdelávanie, úplné stredné odborné vzdelávanie, úplné stredné všeobecné vzdelávanie, stredné odborné vzdelávanie, nižšie stredné odborné vzdelávanie a nižšie stredné vzdelávanie na školách pre žiakov so SP, špeciálni pedagógovia, surdopédi, ďalej pedagógovia individuálne integrovaných SP žiakov v bežných školách, vedúci predmetových komisií predmetu Anglický jazyk, asistenti učiteľa angličtiny na školách pre SP, prípadne aj rodičia SP detí a verejnosť venujúca sa problematike sluchového postihnutia.

1 CHARAKTERISTIKA REČI SLUCHOVO POSTIHNUTÉHO ŽIAKA PODĽA JEDNOTLIVÝCH JAZYKOVÝCH ROVÍN

Vyučovanie anglického jazyka sluchovo postihnutých žiakov má za sebou len niekoľkoročnú skúsenosť. Prvé lekcie angličtiny počas školského vyučovania na ZŠ pre SP v rámci Slovenska mali žiaci v školskom roku 2002/03.

Vyučovanie anglického jazyka u SP, hlavne nepočujúcich, je náročné najmä tým, že žiaci nemajú dostatočnú lexiku v slovenskom jazyku a aj v ňom majú ťažkosti sa gramaticky správne vyjadrovať.

Táto kapitola poskytuje porovnanie vývinu reči SP a počujúcich detí po jednotlivých jazykových rovinách.

1.1 Lexikálno-sémantická rovina

Hovorená reč sa u SP detí spravidla rozvíja v rámci špeciálnej stimulácie. Podľa závažnosti postihnutia tento proces prebieha s časovým meškaním v porovnaní s počujúcimi deťmi, pracuje sa aj s pomocou taktile - vibračných pocitov a odzrania z pier.

Zvuková, hovorená reč SP detí bez využitia sluchového kanála sa rozvíja špecifickým spôsobom. Z kvalitatívneho aspektu je potrebné zdôrazniť, že výstavba pojmov prebieha v dôsledku chýbania sluchu na inej báze než u počujúcich detí. Spôsob myslenia sa u týchto detí vyvíja pod tlakom mimicko-gestikulačných prostriedkov komunikácie, mimo okruhu pôsobenia orálnej reči.

Výstavba pojmov teda prebieha zdĺhavejšie, než u počujúcich detí. Paralelne s pochopením významu slov s rôznym stupňom zovšeobecnenia, obohacovaním slovnej zásoby, sa postupne prekonáva rozpor medzi chápaním objektov a ich pomenovaním. Iba postupne sa význam pojmov upresňuje. Pokiaľ ide o používanie pojmov, SP uprednostňujú konkrétne pomenovania užšieho významu, keďže nadradené a abstraktné pojmy nie sú pre nich dostatočne jasné, chýba im vizuálna predstava. Aj z kvantitatívneho hľadiska sú nepočujúce deti nápadne odlišné od normy. Aktivizácia osvojených pojmov trvá dlhšie a prejavuje sa spočiatku iba zvukovými fragmentmi vyjadrujúcimi dané slovo. Pokiaľ ide o nedoslýchavé deti, čím ťažšia je strata sluchu, tým viac sa z lexikálno-sémantického hľadiska približujú k nepočujúcim; ľahko nedoslýchavé zas k norme. Úroveň chápania preneseného významu týchto slovných spojení je hlboko pod úrovňou chápania počujúcich detí.

1.2 Morfológicko-syntaktická rovina

Dysgramatizmus orálnych rečových prejavov nepočujúcich detí vzdelávaných tradičnými metódami je všeobecne známy. Popri absencii sluchových podnetov na ňom participuje aj skutočnosť, že gramatický systém posunkového jazyka sa výrazne líši od orálneho systému, takže môže dôjsť k interferencii dvoch systémov. Závažným problémom pre SP deti sú gramatické kategórie, tiež rovnomerné používanie slovných druhov bez neprimeranej preferencie podstatných mien, v dôsledku čoho dochádza k nesprávnemu chápaniu a tvoreniu viet. Gramatická stránka vývinu reči nedoslýchavých detí je postihnutá v relatívne menšej miere. Popri stupni nedoslýchavosti a veku, v ktorom k postihnutiu došlo, tu významne

vplýva aj typ nedoslýchavosti. Typický spôsob myslenia ťažko nedoslýchavých detí sa zvyčajne prejaví na syntaktickej stránke reči. Ich reč je často telegraficky stručná, zložená zo slov kladených vedľa seba bez správneho ohýbania a väzby. Problémy s chápaním reči vzrastajú u nedoslýchavých detí aj paralelne so stupňom členitosti vetnej štruktúry. Dysgramatizmus hovorenej reči SP detí sa zvyrazňuje najmä vtedy, keď ich aktuálna vývinová úroveň prekročí úroveň dvoj- a trojslovných viet. Prejavuje sa to v dialogickej reči, ale ešte markantnejšie najmä v monologických prejavoch SP detí.

1.3 Foneticko-fonologická rovina

V priebehu vývinu výslovnosti hlások materinského jazyka má napodobňovanie zvukových podnetov rozhodujúcu úlohu. Je preto príznačné, že vývin reči SP dieťaťa vyrastajúceho bez špeciálnej auditívno-verbálnej stimulácie začne stagnovať práve v období, keď počujúce dieťa v dôsledku zapojenia sluchovej kontroly do zvukovej produkcie vstupuje do štádia napodobňujúceho džavotania.

Spontánny vývin u nepočujúcich detí tu nie je možný; u nedoslýchavých je obmedzený. Negatívny vplyv sluchového postihnutia je tu taký veľký, že výslovnosť u týchto detí je obvykle veľmi nápadná. Výslovnosť je takmer vždy narušená, namáhavá, neprirodzená, často preexponovaná. Odzveranie ani kompenzácia pomocou kinestetických vnemov nemôžu úplne presne a verne sprostredkovať najjemnejšie odtiene výslovnosti hlások materinského jazyka (Lechta, V., 2000). V procese osvojovania výslovnosti je veľmi dôležitá aj spätná kontrola. Kým počujúce dieťa tu môže využívať okamžitú spätnú kontrolu pomocou sluchu, situáciu u nepočujúcich detí iba čiastočne kompenzuje zvuková, resp. hmatová, kinestetická kontrola. Je fyzicky nemožné, aby SP dieťa dokázalo odzerať samo seba, preto mu chýba adekvátna spätná väzba. Zaujímavé je taktiež zistenie, že nepočujúci ľudia potrebujú na zrkovné vnímanie reči mnohonásobne viac času, ako počujúci na jej akustickú percepciu. Napriek intenzívnej logopedickej intervencii výslovnosť nepočujúcich a ťažko nedoslýchavých detí má svoje typické negatívne znaky. Okrem prehnanej, namáhavej artikulácie nepočujúcich sa v ich reči vyskytuje aj predĺžená artikulačná doba jednotlivých hlások. I keď sa im podarí osvojiť si výslovnosť jednotlivých izolovaných hlások, v spontánnej reči vkladajú medzi ne nepatričné zvuky. Foneticko-fonologická rovina patrí u SP detí k najtypickejším znakom narušeného vývinu reči, keďže deti vykazujú v priebehu vývinu len nepatrný progres.

1.4 Pragmatická rovina

Ľudia so SP sú pri komunikácii často nápadní, či už pri používaní posunkov alebo hovorenej reči. Je potrebné však zdôrazniť, že pri komunikácii s počujúcou komunitou majú problémy so samotným nadväzovaním komunikácie. Prirodzene preferujú posunkovanie, ktoré ich automaticky začleňuje do komunity SP, keďže pre väčšinu počujúcich ovládanie posunkov nie je bežné. Napriek niekoľko storočným diskusiám o tom, ktorý spôsob komunikácie je pre SP optimálny, doposiaľ sme nedospeli k jednoznačnej odpovedi na túto otázku.

2 FYZIOLOGICKÉ ZLOŽKY ORÁLNEJ PRODUKCIE A DÔVODY JEJ ALTERNÁCIE NA ANGLICKOM JAZYKU U ŤAŽKO SLUCHOVO POSTIHNUTÝCH

U ťažko SP zisťujeme obvykle oneskorený, obmedzený a prerušený vývin reči, najmä v závislosti od typu a stupňa postihnutia, od poškodení iných orgánov, napr. rečových a taktiež od veku a štádia rečového vývinu, v ktorom poškodenie nastalo. Absencia, deformácia či obmedzenie zvukových vnemov sú príčinou špecifických zmien v orálnej produkcii a to najmä u ťažko SP. Dochádza k narušeniu funkcií orálnej produkcie.

Táto kapitola sa zaoberá jednotlivými funkciami produkcie reči, akými sú dýchanie, fonácia, artikulácia a modulácia súvislej reči.

Dýchanie

Eliášová uvádza, že u SP je znížená vitálna kapacita pľúc, aj napriek faktu, že poškodenie sluchu s prácou pľúc priamo nesúvisí. Spotreba dychu pri produkcii reči je 1,5 až 2,5-krát vyššia ako v pokojnom stave (2010, s. 102). Zjednodušene povedané, ťažko SP nemajú potrebný tréning pľúc, ako majú normálne hovoriaci ľudia. Ak aj dokážu do určitej miery rozprávať, ich dýchanie je nekoordinované s produkciou hlasových ústrojov, prerušované a neprirodzené, akoby s prekážkami, čo je pre nich aj veľmi namáhavé a neproduktívne.

Fonácia

Zaoberá sa tvorbou zvuku v ústnom prejave. Tvorenie hlasu býva patologické podľa typu a stupňa postihnutia a v závislosti od doby vzniku poškodenia sluchu. Hlavnými znakmi chybnej fonácie sú monotónnosť alebo kolísavosť zvuku, neprimeraná alebo kolísavá sila hlasu, zmena farby hlasu, časté hlasové poruchy.

Artikulácia

Sú to koordinované pohyby rečových orgánov, výsledkom ktorých je vytvorenie hlások reči. Mnohí naši SP žiaci dokážu zvládnuť vyvodenie jednotlivých izolovaných hlások na výbornej úrovni, avšak spájať ich do slabík, slov a potom do plynulej reči je pre nich bezvýsledné. Na dôvažok, v angličtine je výslovnosť slabík celkom iná, takže pre SP pribúda ďalší faktor ovplyvňujúci kvalitu ich rečového prejavu. Bez potrebnej sluchovej kontroly je reč zvyčajne nekoordinovaná, u niektorých veľmi nápadná, narušená, namáhavá, neprirodzená, žiaci majú možnosť kontroly vlastnej produkcie len hmatom a zrakom, čo je len v umelých podmienkach, pri nácviku pred logopedickým zrkadlom.

Modulácia reči

SP majú obmedzenú lexiku, zmenenú gramatiku, v ich prirodzenom prejave prevládajú konkrétne substantíva, nedokážu správne pracovať s prozódiami v reči, je pre nich takmer bezpredmetná (melódia, tempo, dôraz, prízvuk atď.). Ťahko SP napr. vynechávajú menej prízvukné slabiky, krátke slová, nepočujúci neradi používajú napr. spojky a predložky, častice a citoslovceia majú špecifické, založené na spoluhláskach a neidentifikovaných „pazvukoch“.

So všetkými týmito faktormi musíme „bojovať“ na hodinách angličtiny. Keby sme chceli dosiahnuť rečovo správnu produkciu v angličtine, obávam sa, že by sme pracovali takmer na 100% s technickou stránkou rečového prejavu (ktorej výsledok je aj tak sporný) a nie s učením sa jazyka. Preto sa nácvik rečových aktivít na angličtine u ťažko SP neodporúča.

3 ŤAŽKO SLUCHOVO POSTIHNUTÝ ŽIAK A VYUČOVANIE ANGLICKÉHO JAZYKA

Obsahom tejto kapitoly sú predpoklady osvojovania cudzieho jazyka u SP žiaka a špecifiká práce surdopéda – angličtinára (posunkovanie, daktylovanie, ručná abeceda). Zaoberá sa taktiež problematikou učebných materiálov pre tento typ žiaka a špecifikami jednotlivých zložiek predmetu Anglický jazyk (Reading, Speaking, Writing, Listening a English in Use).

3.1 Predpoklady pre osvojovanie si cudzieho jazyka u sluchovo postihnutého žiaka

Vyučovanie cudzieho jazyka je vo vzdelávaní SP nívom. Napriek krátkej dobe získavania cenných skúseností však môžeme tvrdiť, že pri pomerne dobrom ovládaní slovenského jazyka (s ohľadom na typ a stupeň sluchového postihnutia) a za predpokladu, že u konkrétneho žiaka sluchové postihnutie nie je kombinované s iným druhom postihnutia okrem telesného, je žiak schopný v určitom rozsahu zvládnuť cudzí jazyk. Podmienkou akéhokoľvek úspechu je správna motivácia, aby si žiak uvedomoval význam vlastného štúdia cudzieho jazyka. Je potrebné exaktné vysvetlenie podstaty a pochopenie dôvodov štúdia.

Školský zákon o výchove a vzdelávaní ustanovuje, že “nepočujúcim deťom a žiakom sa zaručuje aj právo na výchovu a vzdelávanie v posunkovej reči nepočujúcich“ (zákon č. 245/2008 v §12 ods. 4 Z. z. a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) a tým odstraňuje určitú legislatívnu diskrimináciu SP, ktorí vo vyučovacom procese mali zvládnuť orálny prejav – samozrejme na úrovni svojich možností a hlavne stupňa sluchového postihnutia.

Bolo by nesprávne tvrdiť, že SP, respektíve nepočujúci si nedokáže osvojiť cudzí jazyk. Slovná zásoba učiva viacerých vyučovacích predmetov je pre žiakov nová, často neznáma, abstraktná, skladá sa z množstva ťažko pochopiteľných vecí – pojmov. Avšak aj SP žiak do určitej miery, pre každého individuálnej, si pri správnej intervencii učiteľa takéto učivo osvojuje. Opierame sa o kompenzačné procesy žiaka so SP, ktorý si dokáže vypracovať veľmi dobrú vizuálnu pamäť. Podobne je to aj pri štúdiu cudzieho jazyka, pri ktorom sa však vyžaduje vyššia úroveň intelektových schopností (viacnásobné postihnutie, spojené s mentálnym postihnutím je vylúčené), aby jazykové štruktúry neboli len mechanicky naučené, bez schopnosti prakticky ich použiť.

V opačnom prípade štúdium cudzieho jazyka môže narobiť veľa škody pri osvojovaní si slovenského jazyka, alebo môže žiakovi spochybniť či poplietť už osvojené vedomosti zo slovenčiny.

Je prirodzené, že pre potreby vyučovania príslušný jazyk sa musí určitým spôsobom modifikovať, nie je možné obsiahnuť celý jeho systém, čo však platí aj intaktných a dospelých žiakov. Ak máme žiaka so špeciálnymi požiadavkami a schopnosťami, o to viac je potrebné prispôbovať obsah učiva.

Pri vyučovaní sluchovo postihnutých je nutné vyberať cudzojazyčné javy, ktoré sú v cudzom jazyku najfrekvencovanejšie, typické a je optimálne, ak aj korešpondujú so slovenským jazykom. Nemali by sme sa striktne zameriavať na osvojenie si daného javu, čo však u schopných žiakov nevylučujeme, ale upozorniť naň a snažiť sa, aby žiaci rešpektovali gramatické pravidlo, prípadne pasívne ho prijímali, poznali. Dávame prednosť tým javom,

ktoré sa žiakom ľahšie učia. Napr. mali by sme stavať na tom, že slovosled sa v angličtine môže prispôbovať dôležitosti údajov, ktoré sú vo výpovedi, ako to funguje aj v posunkovaní SP. Doposiaľ však nejstávajú práce, ktoré by kategorizovali gramatické javy na „ľahšie“ a „ťažšie“ z hľadiska psychológie osvojovania si cudzieho jazyka u sluchovo postihnutých žiakov.

Pri vyučovaní angličtiny sluchovo postihnutých žiakov je dôležité nepovažovať rečový prejav za zásadný prvok. Nemôžeme pri vyučovaní postupovať tým istým spôsobom, ako u intaktných a aj „skryté“ vedomosti musíme brať do úvahy a považovať za osvojené alebo iným spôsobom, napr. rozvíjaním myslenia, za zužitkované. Vyžadovať rečovú reakciu od každého žiaka bez rozdielu by bolo nesprávne, keďže v anglickom jazyku jeho grafická aj akustická podoba je odlišná a predstavuje z pohľadu SP žiaka ďalší jazykový systém. Špeciálny pedagóg – surdopéd musí dokázať verifikovať vedomosti SP žiakov alternatívnou formou, napr. prostredníctvom cvičení na priradzovanie (obrazový materiál + slová, vety; skladanie slov do viet podľa správneho slovosledu; vyhláskovanie slov, resp. ich písomnej podoby v angličtine a pod.). Pre SP žiaka je príliš náročné tvoriť súvislé texty, preto by sme mu mali poskytnúť pomocnú ruku formou „banky slov“, obrázkov, ak je to potrebné aj posunkov, keďže prirodzené posunkovanie SP má inú gramatickú štruktúru, je jednoduchšie, menej detailné, výpovede sú kratšie a agramatické. S oporou vizuálnej pamäte si SP žiak dokáže osvojiť množstvo lexikálnych jednotiek, ktoré sú neskôr základom tvorenia výpovedí v angličtine.

Na druhej strane by sme však mali nadaných a intelektovo vyspelých, uvedomelých žiakov naplno zaťažovať a nájsť spôsob, ktorým by sme im zvukovú podobu jazyka priblížili a umožnili im osvojiť si ju.

3.2 Špecifiká práce surdopéda – angličtinára s ťažko sluchovo postihnutými žiakmi

Je dôležité uvedomiť si, že štúdium angličtiny ako cudzieho jazyka SP neznamena, že žiak bude plynulo rozprávať v angličtine. Pre nášho žiaka ovládanie angličtiny znamená porozumenie písanému textu, schopnosť pracovať s ním, meniť ho, opravovať chyby, preložiť ho do slovenčiny, preposunkovať, v čom môže dosahovať úspechy, pričom sa u ťažko SP vôbec nevyžaduje zvuková produkcia. Surdopéd angličtinár musí výborne ovládať konkrétny komunikačný systém a typy a stupne porúch vo svojich triedach tak, aby tieto úspechy, ale aj chyby, dokázal identifikovať a ohodnotiť a ďalej na nich stavať.

Posunkovanie

Ak hovoríme o posunkovaní pri jazykovej práci so SP, myslíme tým posunkovanie slovenských sluchovo postihnutých. Laici by sa mohli pýtať, či SP pri učení sa angličtiny posunkujú taktiež anglickými posunkami. Avšak BSL (British Sign Language) aj ASL (American Sign Language) predstavujú ďalšie komunikačné systémy, ktoré SP príslušník iného národa bežne neovláda. Zaužívaná predstava, že posunkovanie je na celom svete rovnaké, je mýtus. Keby sme chceli pracovať na angličtine s posunkami niektoej z anglicky hovoriacich krajín, potrebovali by sme na to ďalší vyučovací predmet, bolo by to vlastne štúdium jazykov BSL alebo ASL, nie angličtiny ako cudzieho jazyka. Týmto by sme sa mohli zaoberať napr. v rámci predmetu Komunikačné zručnosti, ktoré sú na školách pre SP povinným predmetom.

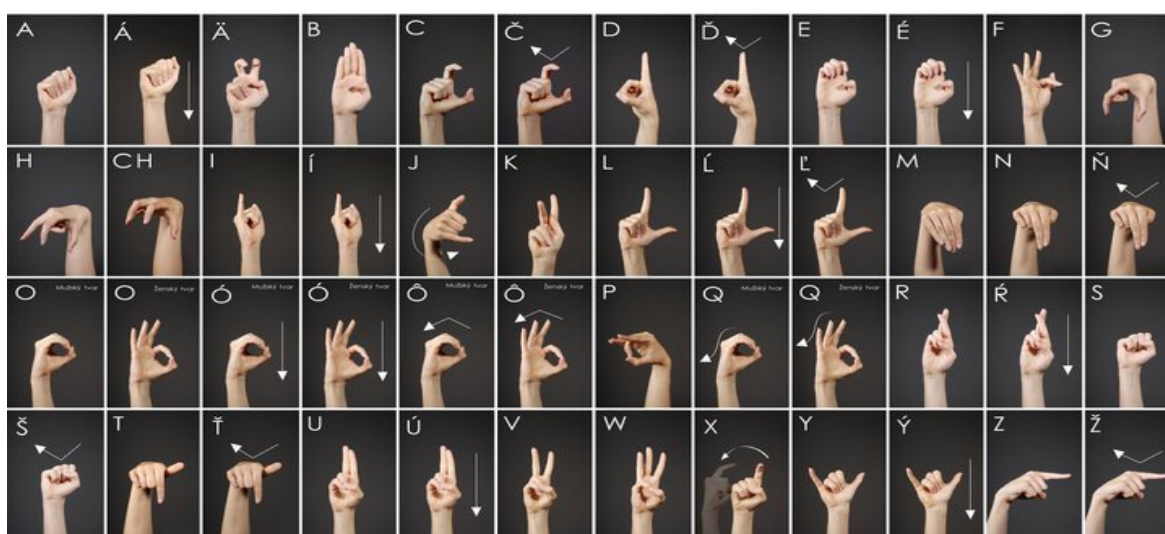
Daktylovanie, ručná abeceda

Celkové posunky na jednotlivé slová môžu taktiež ustupovať do úzadia na hodinách angličtiny, na úkor daktylovania po písmenách, keďže často pracujeme s úplne neznámou lexikou, s ktorou sa žiak stretáva po prvý raz. Hláskovanie je pre SP veľmi dôležité, dalo by sa prirovnať k „spellingu“ ľudí z anglicky hovoriacich krajín. Učiteľ so žiakmi analyzuje lexikálne jednotky, čím nielen obohacuje obsah lexiky u žiakov, ale aj stimuluje mozgovú činnosť a cibrí pamäť. Na vyučovaní preferujeme jednoručnú abecedu, aby sme mohli druhou rukou napr. ukazovať text alebo obrázok na tabuli (avšak záleží na preferenciách a zvykoch jednotlivých škôl či SP jednotlivcov). Musíme mať pri tom na pamäti, že žiak odzerá jednu aktivitu v jednom momente, preto robíme krátke pauzy pri striedaní odzerania našej reči a ukazovania niečoho na tabuli.

Myslím - rozvoj myslenia nielen pre sluchovo postihnutých

Slovenská prstová abeceda - jednoručná

Autor: Michal Hefty, Angela Hefty, Roman Vajtechovský
Foto a dizajn: Matej Kováč
www.myslím.sk

Obrázok 1 Jednoručná abeceda

Zdroj: http://www.zzz.sk/userfiles/zzz.sk/image/Clanky/7284/jednorucna_original.jpg

Prstová abeceda - dvojručná

Autor: Michal Hefty, Angela Hefty, Roman Vojtechovský

Foto a dizajn: Matej Kováč

www.myslím.sk

Obrázok 2 Dvojručná abeceda

Zdroj: http://www.zzz.sk/userfiles/zzz.sk/image/Clanky/7284/dvojrucna_original.jpg

Pre pedagóga – surdopéda – jazykára predstavuje tiché daktylovanie na hodinách so SP žiakmi výhodu. Učiteľia intaktných žiakov by mohli namietat', ak by počuli surdopéda nahlas vyslovovať „apple“ namiesto „epl“, „house“ namiesto „haus“, že je to nesprávny postup, takéto slovo je nesprávne atď. Ak však so svojimi SP žiakmi pracujeme tichým spôsobom, ručným daktylovaním, takýto postup môžeme pokojne považovať za správny. Naopak, nesprávne by bolo „zavádzať“ nepočujúcich žiakov tým, že vyslovujeme niečo iné, zvyčajne kratšie, ako daktylujeme. Nehovoriac o tom, že takýto proces by bol aj pre učiteľa- surdopéda nesmierne náročný. Daktylované písmená priebežne podporujeme bezzvukovým (alebo zvukovým, ako je pre nás prirodzenejšie) vyslovovaním, aby mohli žiaci odzerať z pier, čím im uľahčíme vnímanie, podporíme ho ďalšou formou komunikácie, „poloverbalizujeme“.

Daktylovanie praktizujeme u ťažko SP zásadne na anglických slovách v ich písomnej podobe. Ak ide o neznámu, novú lexikálnu jednotku, mali by sme sa opierať súčasne o jej napísanú predlohu, inak v nej žiaci môžu stratiť orientáciu. Zvukovo správna podoba slova je pre ťažko SP žiaka nielenže druhoradá, ale býva aj mätúca. Obsah potrebnej slovnej zásoby je príliš rozsiahly a pre SP žiaka je úspechom zapamätanie aj jednej podoby toho istého slova. Používanie všetkých slov vo výpovediach v ich správnej zvukovej podobe by pre žiaka znamenalo učiť sa ďalší jazykový systém. Taktiež by vznikol časový nesúlad – vyslovenie slova napr. because – „bikóz“ trvá nepomerne kratšie ako ručné vydaktylovanie „b-e-c-a-u-s-e“.

Tempo daktylovania SP žiaka je pomalšie ako vyslovovanie slov počujúceho žiaka (pohyby rúk aj keď sú pomerne rýchle, potrebujú viac času), rovnako ako aj posunkovanie SP prebieha pomalšie, pre nás počujúcich akoby trochu spomalene, oproti bežnej reči počujúceho človeka. Je to dôsledok faktu, že zrakové vnímanie bez zvukovej podpory je pre prijímateľa náročnejšie na koncentráciu, je sekvenčné (zrak sa pohybuje, vnímanie okom je vlastne mihanie), spôsobuje rýchlejšiu únavu a keď stratíme kontext, veľmi ťažko sa nadväzuje. Pomalším tempom je menšia pravdepodobnosť, že sa nám to stane. Zvukový vnem je oproti tomu komplexnejší, prebieha miestami mimovoľne, aj bez našej 100%nej koncentrácie, ostáva chvíľu v podvedomí, pamäťové stopy sú pomerne spoľahlivé. Teda je menej únavné vnímať sluchom než zrakom. Na tento zásadný fakt by sme mali vždy myslieť a prihliadať pri práci s ťažko SP, ktorí sú často neverbálni a súčasne normálne inteligentní.

Pozn. autorky: Ak hovoríme o daktylovaní na angličtine, myslíme tým daktylovanie v takej podobe, ako ho SP používajú v hláskovaní slovenských hlások, nie anglický „spelling“. Spelling je jednou z tém na hodinách angličtiny, precvičujeme ho, ale ako komunikačný prostriedok na všetkých bežných hodinách angličtiny ho nepoužívame.

3.3 Vyučovanie angličtiny a učebné zdroje pre sluchovo postihnutých žiakov

Určujúcu funkciu v edukačnom procese má obsah vyučovania. Obsah vyučovania cudzieho jazyka má určité špecifikum, ktoré vyplýva z daného jazyka, ktorý je v procese vyučovania zároveň cieľom i prostriedkom. Toto špecifikum ďalej nadobúda iný charakter, ak máme SP žiaka.

„Pod obsahom vyučovania cudzieho jazyka rozumieme systematický nácvik rečových zručností a návykov na základe osvojovania si jazykových prostriedkov, t. j. výslovnosti, pravopisu, slovnej zásoby a gramatiky v podmienkach komunikačných situácií, v ktorých sa uplatňujú príslušné komunikačné funkcie, ako aj informácie z reálií a kultúry“ (Gavora et al, 1979).

Angličtina sa vyučuje od ročníkov nižšieho sekundárneho vzdelávania a ďalej pokračuje v ročníkoch vyššieho sekundárneho vzdelávania pre SP žiakov. Vzniká vekový nepomer – na ZŠ bežného typu sú začiatočníkmi žiaci v primárnych ročníkoch, kým u SP sú to žiaci sekundárnych ročníkov.

Anglický jazyk s pochopiteľných dôvodov sa na ZŠ pre SP začína vyučovať neskôr ako na bežných základných školách, čo je pri jeho vyučovaní určitou prekážkou.

Obsah predmetu je vzhľadom na sluchové postihnutie žiakov v porovnaní s bežnými školami modifikovaný. Nielen z hľadiska sluchového postihnutia, ale aj veku je potrebné prispôbiť tematické okruhy, množstvo učiva a charakter lexiky starším žiakom začiatočníkom.

Výber učebníc musí byť tiež s ohľadom na: schopnosť koncentrácie na jednu činnosť u starších žiakov stúpa na 25 – 30 minút, čo nekorešponduje s koncepciou väčšiny učebníc pre mladších žiakov, kde je táto doba kratšia.

V súčasnosti trh ponúka množstvo učebného materiálu, žiaľ, doposiaľ nejestvuje učebnica angličtiny ako cudzieho jazyka pre SP napriek faktu, že tento predmet je aj pre SP žiakov povinný, momentálne vo všetkých ročníkoch nižšieho sekundárneho vzdelávania a vo všetkých ročníkoch maturitných študijných odborov SŠ pre SP. Autori učebníc pre intaktnú populáciu sa samozrejme opierajú o schopnosť žiakov sluchovo vnímať jazyk ako o určujúcu

podmienku a koncipujú učebnice na tomto princípe, čo je však pre SP žiakov, najmä ťažko SP, bezpredmetné.

Z týchto dôvodov v školách pre SP žiakov používame učebnice pre intaktných žiakov, ktoré nie sú špecificky modifikované pre SP žiakov. Ako najvhodnejšie sa nám osvedčili kurzy Horizons a najmä English For Life, pre ich grafickú prehľadnosť, jednoduchšiu lexiku, primerané časové rozvrhnutie hodiny. Ako doposiaľ najvhodnejší učebný materiál sa javí 4. vydanie New Headway, ktoré vyšlo v lete 2011 a ktorého súčasťou je interaktívny softvér, iTutor. Týmto materiálom sa podrobne zaoberáme neskôr.

Učiteľ musí citlivo selektovať a aj eliminovať z učebnice určité typy cvičení podľa typu a stupňa postihnutia svojich žiakov a podľa obsahu učiva týkajúceho sa kultúry života SP (napr. témy týkajúce sa hudby: New Orleans – mesto jazzu, obľúbená pop-star, hudobné nástroje v symfonickom orchestri, obľúbený program v rádiu a pod.). Zameriava sa na vizualizáciu a interaktivitu učiva, všade tam, kde je to možné.

3.4 Zložky predmetu Anglický jazyk, špecifiká ich obsahu u sluchovo postihnutých žiakov

Delenia na zložky Anglického jazyka ako predmetu („skills“) sa podľa rôznych autorov jazykových učebníc rôznia. Napr. autori kurzu Headway, ktorému sa v tejto práci budeme venovať neskôr v ukážke z vyučovacej hodiny, Liz a John Soars, členia zručnosti rozvíjajúce sa na Angličtine na tieto skupiny: reading (čítanie), speaking (rozprávanie), writing (písanie), listening (počúvanie) a English in use (používanie angličtiny) (Soars et al, 2011, s.3). V nasledujúcej podkapitole sa budeme zaoberať špecifikami týchto aktivít u žiakov so SP.

Reading – čítanie, Speaking – rozprávanie

Špecifikami rečovej produkcie (speaking) u ťažko SP sme sa venovali v 1. kapitole tejto práce.

Čítanie s porozumením (reading) je v pedagogike sluchovo postihnutých jedným z najpálčivejších problémov už niekoľko desaťročí. Tento proces je narušený a ťažkosti s ním spojené sa prejavujú vo vyučovaní SP žiakov každodenne. Schopnosť porozumenia prečítaného úzko súvisí aj s úrovňou reči. Väčšina myšlienkových procesov sa vyvíja v rámci názorného – konkrétneho myslenia, no kvôli nízkej slovnej zásobe len málo rozumejú prečítanému textu a slovným výpovediam v texte. Musíme počítať s faktom, že pre SP žiaka je percento neznámej slovnej zásoby oveľa vyššie pre limitovaný rozsah jeho lexiky z dôvodu neprítomnosti sluchového vnímania. To platí celkovo, aj u žiakov s výbornými školskými výsledkami.

Je potrebné pracovať s množstvom obrazového materiálu, ktorý sprevádza text určený na čítanie, počítačom, interaktívnym softvérom a videom, za účelom čo najlepšieho sprístupnenia učiva určeného na čítanie.

Writing – písanie

Písomná komunikácia je významným a podstatným faktorom integrácie do spoločnosti. U SP je tento proces v závislosti od typu a stupňa postihnutia narušený. Najčastejším problémom je nedostatočný prenos informácií z okolitého sveta počujúcich smerom k nepočujúcim. Nápadné sú problémy v gramatickej rovine jazyka. Žiaci nevedia správne skloňovať, časovať, nimi tvorené jazykové výpovede sú agramatické, s chudobnou lexikou na rozdiel od

intaktných žiakov, ktorí prijímajú jazyk svojich rodičov prirodzene, neformálne, neuvedomene, v ranom detstve napodobňovaním, s oporou sluchu.

Súčasná moderná technika je pre ťažko SP významným prostriedkom písomnej komunikácie. Je „búračom bariér“ aj medzi SP a počujúcimi. V minulosti boli SP odkázaní na priamu komunikáciu tvárou v tvár prostredníctvom posunkov. Dnes majú možnosť chatovať prostredníctvom webkamier, vymieňať si smsky, písať emaily, diskutovať na rôznych internetových fórach či byť členmi rôznych sociálnych sietí. Celkový trend je v písaní u SP pozitívny, vďaka technickým vymoženostiam sa písomná komunikácia zlepšuje.

Listening – počúvanie

Pre narušenie sluchového kanála sú percepcia a spracovanie počutých informácií narušené. Keďže medzi žiakmi sú aj deti s ťažkými poruchami sluchu, aktivity akokoľvek spojené s počúvaním sme nútení vypustiť, prípadne modifikovať ich na nácvik odzberania posunkov a odzberania z pier hovoriaceho. Je možné len čiastočne ich aplikovať v triedach, kde majú všetci žiaci ľahké sluchové straty. Nie je vylúčené vrámcí tém „English in Use“ oboznamovať žiakov s bežnými verbálnymi kolokáciami, spájať ich s posunkovaním a odzberaním z pier, upozorniť žiakov na kultúru počujúcich Angličanov v dialógoch atď., avšak nie na základe počúvania. Netrváme na používaní dialógov v angličtine, keďže verbálny dialóg počujúcich ako taký, či už v slovenčine alebo angličtine, je pre ťažko SP nezrozumiteľný. SP sa dokážu dorozumieť s inonárodnými SP hlavne prostredníctvom posunkov. Počúvanie v triedach ťažko SP nahrádzame čítaním s porozumením, príp. prácou s tapescriptom – textovým prepisom zvukových nahrávok.

English in Use – používanie angličtiny

Na rozdiel od intaktných žiakov, ktorí prijímajú jazyk svojich rodičov prirodzene, neformálne, neuvedomene, v ranom detstve napodobňovaním, s oporou sluchu, je pre ťažko SP žiakov hovorená reč naučenou, mechanickou aktivitou. Preto SP žiaci veľmi neradi komunikujú hovorenou rečou.

Takisto orálne cvičenia zamerané na správnu výslovnosť by u SP boli len zbytočným drilom, ktorý by nevedol k veľkým úspechom a žiakov by odradil. O to viac sa zameriavame na vnímanie písaného textu, porozumenie významu, správne pochopenie základných gramatických princípov, z ktorých sa mnohé odlišujú od slovenčiny. Tiež učíme SP žiaka prispôbiť svoju myseľ iným zásadám, princípom, aby nezamenil nové gramatické javy sa už osvojené slovenské a aby ich nepovažoval za nesprávne osvojené či všeobecne platné. Táto flexibilita, schopnosť „pozabudnúť“, čo si žiak už osvojil na slovenskom jazyku, neplietť si jazykové jednotky a gramatiku jednotlivých predmetov, je pre značnú časť SP žiakov problémom, s ktorým potrebujú pomôcť. Lexika je u SP žiakov v dôsledku problematickej recepcie výrazne limitovaná, kontextové chápanie pri používaní jazyka, aj celkovo, je nepostačujúce. Preto je potrebné túto zložku predmetu čo najviac zdokonaľovať prostredníctvom názorných učebných materiálov, videonahrávok, interaktívnych cvičení, textov spojených s obrázkami atď.

4 VYUŽÍVANIE IKT AKO DIDAKTICKÝCH POMÔCOK VO VYUČOVANÍ ANGLIČTINY SP ŽIAKOV

Rozšírenie IKT významne ovplyvňuje život ľudí so sluchovým postihnutím. Uľahčuje im komunikáciu, zjednodušuje prístup k informáciám každého druhu, u žiakov umožňuje pružnú orientáciu vo svete vedomostí. Zvyšuje nezávislosť a samostatnosť SP človeka. Sú potrebné na to, aby sa mohli používať primárne komunikačné formy, alebo sú potrebné na sprostredkovanie komunikácie SP na diaľku. Táto kapitola sa zaoberá problematikou IKT vo vyučovaní SP žiakov.

Počítač, internet, elektronická pošta, chat, sociálna sieť, SMS, titulky v televízii a na videu, písacie telefóny, CD-ROM, DVD-ROM, interaktívny softvér a interaktívna tabuľa sú všetko technické prostriedky, ktoré si zasluhujú v súvislosti s deťmi, dospelými, prelingválne, ale aj postlingválne SP oveľa väčšiu pozornosť, ako sa jej doteraz venovala. Umožňujú totiž bezproblémovú komunikáciu na diaľku, získavanie informácií, účasť na aktivitách počujúcej populácie, možnosti ďalšieho vzdelávania a v neposlednom rade aj možnosti pracovného uplatnenia.

Prienik IKT do škôl zmenil tvár tradičného vyučovania a prispel k jeho oživeniu. IKT predstavujú významný motivačný faktor, priťahujú pozornosť žiakov, aktivizujú ich. Digitalizácia či virtuálna podoba zobrazovania a teda možnosť okamžitej opravy chyby nabáda žiakov k experimentovaniu, skúšaniam. Metóda pokusu a omylu sa mení na metódu viacerých následných pokusov. IKT prinášajú možnosť nácviku reálnych životných situácií, napr. písanie emailov, komunikácia cez chat/sociálnu sieť, vyhľadávanie informácií a pod. Práca s multimediálnym učivom (textovým, zvukovým, obrazovým materiálom) podporuje vnímanie viacerými zmyslami, vyžaduje nižšiu dávku koncentrácie pozornosti, teda je pre SP žiaka menej unavujúca. Umožňuje bližšiu, priamu interakciu na úrovni žiak – učiteľ – učivo a poskytuje tak bezprostrednú spätnú väzbu. Pozícia učiteľa sa dostáva do úzadia, učiteľ nadobúda funkciu „sprievodcu“ v edukačnom procese, ťažisko aktivít sa presúva na žiaka. V optimálnych vzdelávacích momentoch žiaci pozabudnú na prítomnosť učiteľa a pracujú spoločne v skupinke, zahĺbení do aktivity, ktorá je pre nich zábavná a speje k okamžitému výsledku, neustále spolu komunikujú ich najprirodzenejšou formou. Nie sú pasívnymi prijímateľmi, sú nútení k činnosti, k samostatnej práci, ktorú však za prácu nepovažujú.

Tieto výhody, ktoré súvisia so sprístupnením informačných technológií, sa snažíme čo najviac využívať aj na hodinách angličtiny. Podľa Kapustovej medzi najefektívnejšie pomôcky patria (2011, s. 63):

- počítač,
- internet,
- interaktívna tabuľa,
- špeciálny edukačný softvér – interaktívne CD.

4.1 Práca s PC

Práca s PC sa v súčasnosti stáva dennou aktivitou našich žiakov. PC využívame ako prostriedok, ktorý poskytuje žiakovi aj učiteľovi názornú prácu – obrázky, filmové ukážky, rôzne hrové aktivity s tematikou angličtiny pre čas mimo vyučovania atď. Žiaci sa učia taktiež

používať nástroje textového editora, napr. kontrola pravopisu v angličtine, správna diakritika a pod.. Učiteľ prácu koriguje a poskytuje žiakovi spätnú väzbu. Práca s PC sa tak stáva prirodzenou súčasťou či už hodiny angličtiny alebo domácej prípravy.

4.2 Internet

Práca s PC je bezprostredne prepojená s využívaním internetu. Internet využívame na:

- vyhľadávanie informácií, napr. pri tvorbe rôznych projektov, pri práci s reáliami,
- prácu s online slovníkmi,
- písanie emailov – komunikáciu medzi učiteľom a žiakmi v angličtine, napr. prostredníctvom virtuálnej zborovne a virtuálnej knižnice (www.zborovna.sk, www.bezkriedy.sk),
- vyhľadávanie informácií na anglických webstránkach, prácu s online encyklopédiami, napr. wikipédia,
- online hry v angličtine na precvičovanie lexiky, napr. flashcards, crosswords a pod.,
- vyučovanie angličtiny prostredníctvom webových stránok.

Súčasný trendy vyžadujú ďalšie smerovanie v práci učiteľa – špeciálneho pedagóga surdopéda. Stavajú ho do pozície tvorcu či upravovateľa IKT pomôcok pre SP žiakov, alebo prinajmenšom nútia ho sledovať a orientovať sa v programoch vytvorených odborne zdatnejšími kolegami a vyberať z nich pre svojich žiakov. Vo výraznej miere nám pomáha a uľahčuje prácu naša vlastná kolegiálnosť. V roku 2008 vznikla „virtuálna knižnica/zborovňa“, ktorá umožňuje pedagógom zdieľať rôzne materiály týkajúce sa ich práce: časovo tematické plány, ktoré sú aktuálne, zodpovedajúce štátnemu vzdelávaciemu programu, ďalej rôzne výukové materiály, testy, počítačové súbory s úlohami pre žiakov, zvukové nahrávky, piesne, matematické hry, kvízy, nafotené napr. aj chemické pokusy s popismi, prezentácie vo formáte pps - powerpoint na rôzne predmety atď. Je to vlastne internetový systém slúžiaci na ukladanie, uchovávanie, vyhľadávanie, výber, zdieľanie a výmenu učebných materiálov, prípadne iných elektronických materiálov potrebných pri učebnom procese. Poskytovateľom týchto služieb je obchodná spoločnosť KOMENSKÝ, s.r.o., z Košíc.

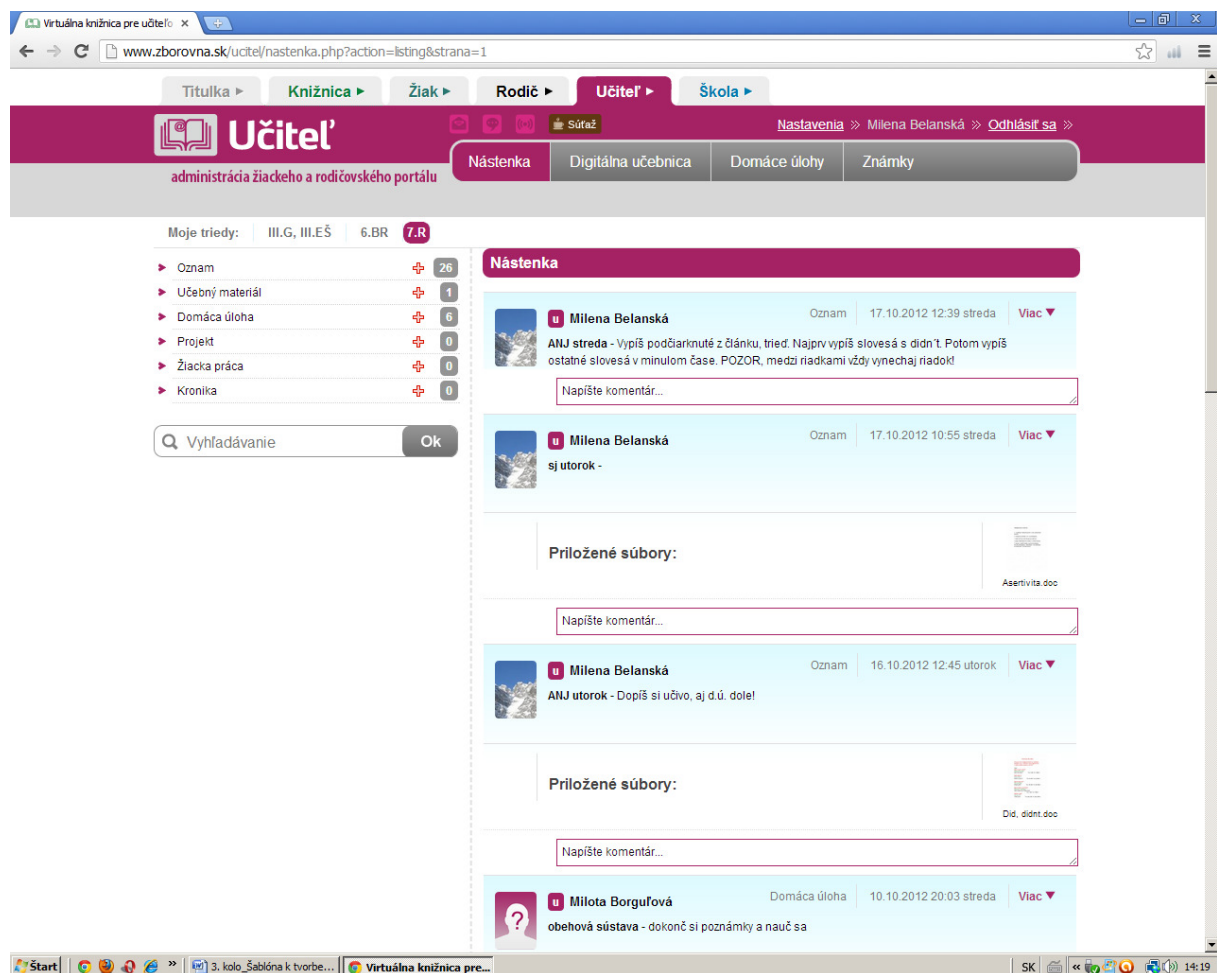
Virtuálna knižnica/zborovňa funguje na podobných princípoch ako iné databázy na základe celosvetovo známej a používanej GNU licencie na slobodné šírenie dokumentácie (GNU Free Documentation License). Tento princíp je tiež známy ako copyleft (ako symbolický opak copyright) a zabezpečuje, že obsah Virtuálnej knižnice môže byť kopírovaný, modifikovaný a šírený pod podmienkou, že nová verzia obsahu zabezpečuje rovnaké slobody ostatným a uvádza autorov použitého dokumentu. Pedagógovia zdieľajú rôzne materiály súvisiace s ich prácou bez nároku na odmenu.

V poslednom čase tu pribúda stále viac interaktívnych súborov (k interaktívnej tabuli, vo formáte flipchart - flp).

Pedagógovia, ktorí sú členmi virtuálnej knižnice, sú centrálny zaregistrovaní v databáze, ktorá je prístupná len overeným pedagógom, zamestnancom konkrétnej školy. Registrovaný pedagóg má prístup k banke rôznych materiálov, ktoré môže sťahovať pre vlastnú potrebu a naopak, poslať tam vlastné produkty, edituje, triedi, spravuje si svoju

virtuálnu knižnicu. Je tam poskytnutý priestor na fórum, kde môžu členovia diskutovať na rôzne aktuálne témy či žiadať kolegov o radu, bez potreby osobného stretnutia, kedykoľvek, z „pokoja“ vlastného PC. Programátori - tvorcovia tejto užitočnej pomôcky neustále dopĺňajú nové nástroje, aktualizujú ich možnosti na podnety členov zborovne. Stránky sú prehľadne usporiadané, jednoducho sa v nich orientuje, poskytujú stále nové možnosti, šetria drahocenný čas. V roku 2010 sa virtuálna knižnica rozrástla o ďalšiu skupinu členov, umožnila prístup aj žiakom a ich rodičom, samozrejme v obmedzenej miere, s kontrolou zaregistrovaného učiteľa. Cez Virtuálnu knižnicu sprístupňujeme voľne šíriteľné dokumenty hromadne celým triedam alebo jednotlivým žiakom na portál „bezkriedy.sk“.

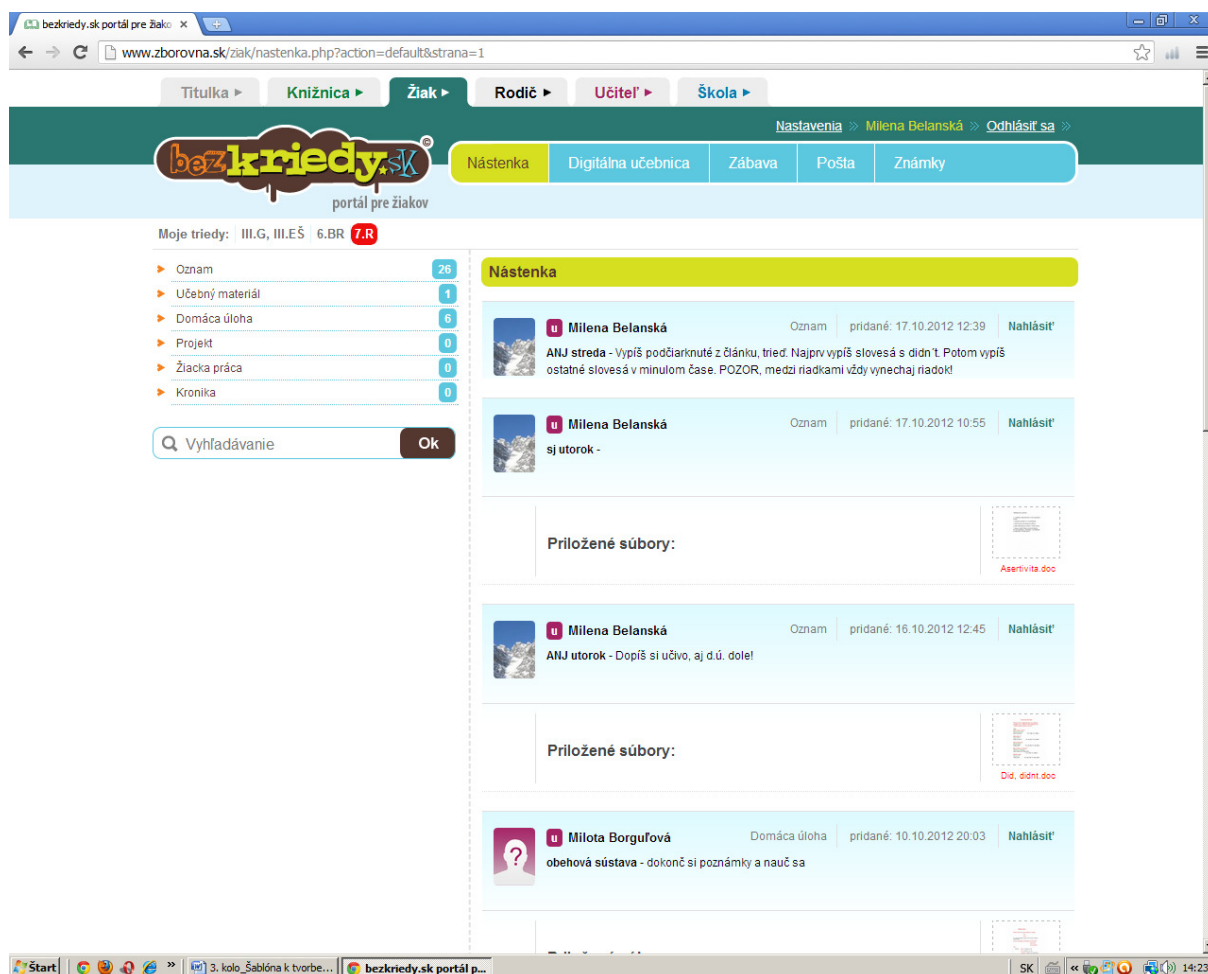
Rodičia aj žiaci majú vlastné anonymné prístupové kódy, môžu komunikovať s učiteľmi, žiakom je umožnené hromadne dostávať interaktívne domáce úlohy, dopĺňajúce učivo, napr. aj dopĺňať zameškané učivo počas ich absencie z domova, môžu individuálne komunikovať s učiteľom emailovou poštou a pod.

Obrázok 2 Ukážka emailovej komunikácie učiteľa so žiakom

Zdroj: <http://www.zborovna.sk/ucitel/nastenka>

Obrázok 3 Tie isté oznamy v portáli pre žiakov

Zdroj: <http://www.zborovna.sk/zak/nastenka>

4.3 Interaktívna tabuľa

Interaktívna tabuľa sa stala súčasťou našich hodín angličtiny. Služi na výklad, precvičovanie, fixáciu učiva i preverovanie žiakov. Je výborným pomocníkom pri čítaní, pretože sústreďuje pozornosť všetkých žiakov na text v rovnakom čase, čo pri práci s učebnicou alebo tlačeným textom v triede SP žiakov nie je možné. Navyše, v porovnaní s jednoduchým zobrazovaním dataprojektorom, umožňuje priamy zásah do textu, čím sa čítanie stáva skutočne interaktívnym.

Obrázok 4 Interaktívna tabuľa

Zdroj: súkromný archív

Interaktívna tabuľa má rôzne užitočné nástroje, techniky a aplikácie, ako sú napr.: nástroje na písanie, zvýrazňovanie, gumovanie napísaného, presúvanie objektov, spájanie objektov, textové nástroje, bodové svetlo - reflektor, nástroj na skrývanie a odkrývanie - tienidlo, roleta, klonovanie a duplikovanie, časovacie zariadenia – stopky, animácie a pod.

Žiaci so SP veľmi radi pracujú s interaktívnym edukačným materiálom, nakoľko nemusia (väčšinou) veľa písať, umožňuje im pracovať ich tempom, je názorný a dáva žiakovi ihneď spätnú väzbu. Ďalšou výhodou je veľké množstvo rôznorodého učebného materiálu, ktorý máme možnosť uchovávať, upravovať, dopĺňať, rôznym spôsobom modifikovať pre SP, podľa jeho požiadaviek. Keďže interaktívna tabuľa je medzi žiakmi veľmi obľúbená, jej používanie vyžaduje od učiteľa výrazné organizačné schopnosti, vysokú dávku asertivity.

Jej používanie má aj určité nevýhody, napr.:

- zvýšený fyzický pohyb žiakov, v dôsledku čoho vzniká aj väčší hluk v triede, ktorý by mohli niektorí tradične zameraní pedagógovia považovať za rušivý,
- žiaci pracujú pri tabuli viac „vzrušene“, čo vyžaduje od učiteľa akurátnu korekciu, bez prílišného negatívneho zasahovania do práce žiakov pri tabuli,
- tabuľa je pre žiakov, hlavne mladších, vzrušujúcou pomôckou, ktorá môže spôsobovať medzi žiakmi konflikty. Učiteľ musí dokázať zapojiť aj menej pribojných, ktorí sa k nej tak často nedostanú,
- riziko odbočovania od témy či prílišného „zapletania sa“ do nej. Učiteľ je nútený vopred si premyslieť, naplánovať rôzne alternatívy postupov žiakov a musí pružne reagovať, korigovať žiakov správnym smerom,
- pri jednostrannom používaní prehlbovanie narušenej komunikačnej schopnosti žiakov, je potrebné rovnomerne meniť typy aktivít,
- tendencia mechanického postupu pri riešení úloh – riešenie tipovaním, až kým to „neklapne“,

- možnosť momentálneho technického zlyhania, potreba okamžitej kalibrácie tabule, problém napr. s dodávkou elektriny, alebo aj nesprávny sklon svetelného projektora – prílišné tienenie na tabuli a pod. Učiteľ by vždy mal mať pripravenú tradičnú alternatívu pre prípad technického výpadku.
- Samotná príprava interaktívnej hodiny je pre učiteľa časovo náročná, avšak takáto vyučovacia hodina býva oproti tradičnej niekoľkonásobne efektívnejšia a zaujímavejšia.

Na nasledujúcich fotografiách vidíme možnosť efektívnej komunikácie SP skupinky, ktorá preferuje posunkovanie ako jej najprirodzenejšiu formu, z priestorového hľadiska. Posunkujúci SP ľudia potrebujú určitý priestor, keďže ich komunikácia sa odohráva v priestore. Interaktívna tabuľa znamená oproti počítačovej obrazovke výhodu veľkosti obrazu, priestoru pre skupinovú prácu, zapojenie viacerých žiakov do spoločnej aktivity (kým na PC – myšou a klávesnicou môže operovať len jeden žiak).

Obrázok 5 Skupinová práca pri PC

Obrázok 6 Skupinová práca pri interaktívnej tabuli

Zdroj: Súkromný archív

4.4 Špeciálny edukačný softvér – interaktívne CD

Interaktívne CD umožňuje samostatnú prácu, resp. prácu vo dvojici či už v škole alebo popoludní, mimo vyučovania. Žiaci pracujú priamo s angličtinou a v angličtine, bez opory slovenského jazyka. Úlohy sú hroveho typu s vyhodnotením. Interaktívne CD obsahuje nástroje na vykonávanie rôznych typov cvičení. Líšia sa podľa veku a úrovne žiakov.

Napr. na precvičovanie gramatiky: vyhľadávanie gramatických javov v texte, zmena slovosledu, dopĺňanie slov – s možnosťou výberu odpovede alebo bez možnosti výberu a pod.

V súčasnosti je na trhu k dispozícii množstvo multimediálnych programov na vyučovanie angličtiny. K viacerým učebniciam je možné zakúpiť CD či DVD nosiče, videoučebnice pre edukáciu v jazykových laboratóriách. Sú vhodné na štúdium gramatiky v škole aj na samoštúdium v domácom prostredí na rôznych úrovniach, podľa možností SP žiakov. Softvér obsahuje stránky z tlačenej učebnice, cvičenia z učebnice, audionahrávky ku kurzu, prepisy textov audionahrávok (z ktorých môžu SP žiaci značne profitovať), podrobný popis gramatiky, slovník a video. CD-ROM ako súčasť pracovného zošita obsahuje ďalšie aktivity

zamerané na gramatiku, lexiku, všetky štyri zručnosti (čítanie s porozumením, písanie, počúvanie a praktické využitie jazyka) a je motivujúcim doplnkom učebnice pre žiakov aj na domácu prácu. Je tiež využiteľný s interaktívnou tabuľou a je najnovšou technológiou v interaktívnom vzdelávaní.

IKT majú v jazykovom vyučovaní svoje nezastupiteľné miesto. Ich ďalšie využitie vidíme predovšetkým vo vytváraní jazykových laboratórií. Tieto by umožnili vznik interaktívneho prostredia a používanie multimediálnych učebníc. Zároveň by prostredníctvom chatu a sociálnych sietí umožnili komunikáciu žiakov v cudzom jazyku písomnou formou v reálnom čase. Do budúcnosti je určite perspektívne aj vytváranie e-learningových programov pre žiakov a dospelých so SP, ktoré je u nás stále v začiatkoch .

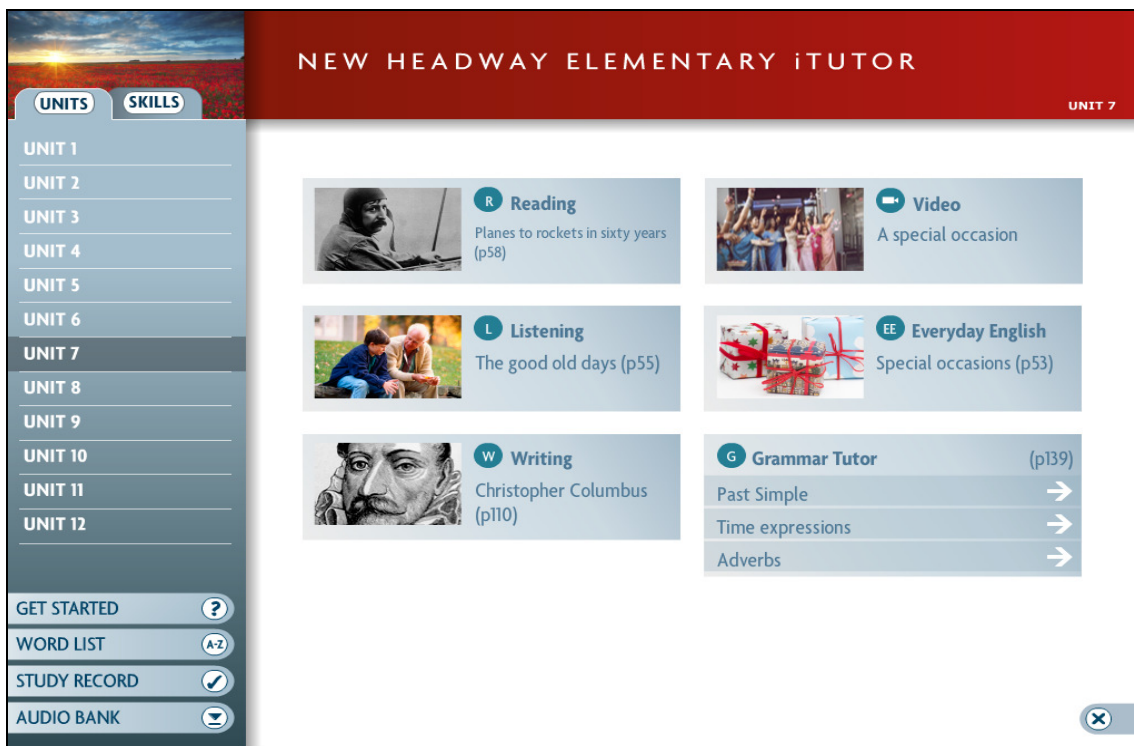
Výučbové programy a interaktívne edukačné materiály musia pre používanie v práci so SP žiakmi spĺňať isté podmienky:

- obsahovať výstižné pokyny – jednoduché formulácie viet,
- neobsahovať informácie LEN vo zvukovej podobe,
- vysokú interaktívnosť.

Okrem toho učiteľ musí myslieť na:

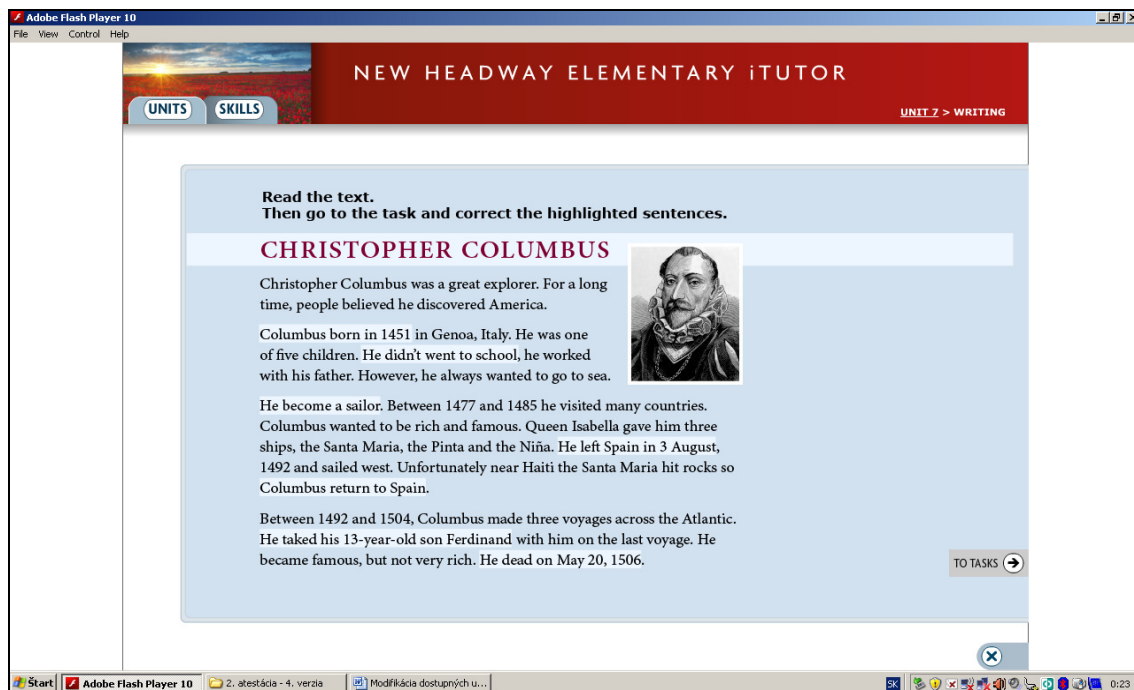
- zvýšenú potrebu opakovania a fixácie učiva, najmä opakovania pojmov,
- rozvíjanie komunikačných zručností žiakov, ktoré je možné len v priamej sociálnej interakcii,
- prepojenie učiva so životom, s každodennou realitou.

Ako pedagógovia - špecialisti musíme vychádzať z faktu, že žiakom so SP sa dá sprístupniť, vysvetliť všetko, len musíme zvoliť ten správny spôsob. Rôzni žiaci, rôzne triedy môžu preferovať rozdielne spôsoby komunikácie či komunikačné kanály, podľa ich individuálnych osobitostí, podľa typov a stupňov ich sluchových strát.

Obrázok 7 Menu 7. lekcie na interaktívnom CD

Zdroj: Headway Elementary iTutor

Obrázok 8 7. lekcia Reading na interaktívnom CD

Zdroj: Headway Elementary iTutor

5 UKÁŽKA VYUČOVACEJ JEDNOTKY ANGLIČTINY SLUCHOVO POSTIHNUTÝCH ŽIAKOV POMOCOU INTERAKTÍVNEJ TABULE A INTERAKTÍVNEHO CD

V záverečnej kapitole ponúkame ukážku dvojhodinovky Anglického jazyka zameranej na edukáciu sluchovo postihnutých žiakov pomocou interaktívneho edukačného materiálu. Sú to jednotky prezentujúce učivo 1. a 2. lekcie New Headway Elementary, Fourth Edition od Liz a Johna Soars so spoluautorkou Danicou Gondovou. Sú určené žiakom 1. ročníka Stredného odborného učilišťa pre sluchovo postihnutých. Títo žiaci majú zvládnuté základy angličtiny z ročníkov 5. – 9., nižšieho sekundárneho stupňa.

Organizačné formy:

-dvojhodinovka v učebni s interaktívnou tabuľou

Žiaci sú usadení v laviciach organizovaných do polkruhu vo vzdialenosti cca 3 metre od tabule. Žiaci sa musia vidieť vzájomne, keďže komunikujú posunkovaním. Optimálne je, ak sú lavice od seba vzájomne oddelené, aby mal učiteľ prístup k príslušnému žiakovi a aby sa žiak mohol ľahko dostať k tabuli. Výhľad na tabuľu a na učiteľa musia mať SP žiaci bez bariér, osvetlenie v triede veľmi dobré. Počítač, na ktorý je napojená interaktívna tabuľa, je na katedre, umiestnený z boku. Pohyb učiteľa aj žiakov po učebni by mal byť umožnený v čo najväčšej miere.

-skupinová práca pri tabuli

-práca vo dvojiciach v laviciach na cvičeniach v tlačenej učebnici

-individuálna práca

-domáca príprava žiakov – projekt

• Metódy:

všeobecno-didaktické metódy: metóda práce s učebnicou, s interaktívnou tabuľou, s videodokumentmi s titulkami v angličtine, pozorovania, riešenia úloh, rozhovoru (s posunkovaním), inscenačná metóda, kontrolovania, spätnej väzby

špeciálno-pedagogické metódy práce so SP žiakmi: totálna komunikácia – využívanie akýchkoľvek dostupných a zrozumiteľných spôsobov komunikácie so SP (napr. filmové titulky), bilingválny prístup – posunkovanie simultánne s hovorenou slovenčinou, maximálna vizualizácia – interaktívna projekčná plocha, individuálny prístup

- **Zásady:** názornosti, uvedomelosti a aktivity, primeranosti, postupnosti, systematickosti, individuálneho prístupu podľa typu a stupňa sluchového postihnutia

- **Pomôcky a technické prostriedky vyučovania:** multimediálny systém: interaktívna tabuľa napojená na počítač ovládaný učiteľom, interaktívne CD New Headway Elementary iTutor s textami, interaktívnymi cvičeniami a videodokumentmi

o Londýne, tlačene učebnice (pre každého žiaka), prekladové slovníky (1 kus pre dvojicu žiakov), výkresy A3, obrazový materiál rôznych známych miest Londýna

- **Počet sluchovo postihnutých žiakov:** max. 10 - 12

ZLOŽKA: čítanie s porozumením

TÉMA: Annalysin blog

CIEĽ: Cieľom tejto vyučovacej jednotky je čítať s porozumením, naučiť žiakov v angličtine s oporou posunkovania/daktylovania a písania predstaviť sa a poskytnúť základné informácie o sebe a o svojej rodine. Žiaci si taktiež zopakujú tvary jednoduchého prítomného času slovesa „to be“ a osobné zámená.

METODICKÝ POSTUP:

Úvod:

1. Vzájomné pozdravy „*Good morning, teacher*“ a „*good morning, girls and boys*“ sú daktylované a hovorené. Žiaci zdravia učiteľa individuálne. Podobne nasledujú individuálne zdvorilostné frázy s odpoveďami „*How are you today?*“ „*OK/fine/well, thank you. And you?*“

2. Ešte pred usadením sa učiteľ stručne oboznámi žiakov s obsahom vyučovacej jednotky. Používa na to posunkovanie a verbálne slovenčinu (v pokročilých triedach aj angličtinu) v pomalšom tempe. Posunkujeme výrazne, pohľadom priebežne overujeme, či sú žiaci sústredení a rozumejú nám: *Dnes budeme spoločne z tabule čítať text o študentke z Talianska, ktorá teraz žije v Londýne, aby sa naučila po anglicky. Dozvieme sa, ako prežívala prvé dni, keď pricestovala do Londýna. Spoločne si preposunkujeme do slovenčiny a potom vypracujeme interaktívne cvičenia k textu. Cvičenia si potom vyskúšate aj sami. Potom (namiesto počúvania) budeme čítať prepis, tapescript o Josephovi a jeho rodine. Tiež budeme pracovať na tabuli, s textom aj s cvičením k textu. Tento text máte aj vo vašej učebnici. Nakoniec si na tabuli zhrnieme pomocou gramatických tabuliek Grammar Tutor 1 zámená, tvary slovesa byť v jednoduchom prítomnom čase a zadáme si domácu úlohu.*

Hlavná časť:

Práca s interaktívnymi programami na interaktívnej tabuli. Rozdanie vytlačeného wordlistu k lekcii žiakom, spoločné dopísanie slovenských ekvivalentov.

Úvodný rozhovor:

Učiteľ navodí tému verbálne aj posunkami. Rozpráva anglicky, posunky používa slovenské. Ak žiaci nerozumejú, prekladá aj do slovenčiny, avšak prvýkrát vetu hovorí vždy v angličtine:

Why visit London? Why do young people travel? Why do they want to live in foreign country for long time? Would you do that as well and why? What is „blog“?

Žiaci individuálne voľne odpovedajú na otázky, posunkujú, podľa potreby daktylujú, aj hovoria.

Čítanie z tabule: Annalisa's blog.

Day 1: Welcome to my blog

Hello! I'm an Italian student. I'm in Notting Hill, London, England! I'm here to learn English. My English family are the Wilsons. Peter (the husband) and Helen (the wife) have three children: Edward, 16, Rick, 19 and Rosie, 23. Rosie is married. They're very friendly, but they speak very fast! It's difficult to understand them.

Prekladáme, posunkujeme:

Deň 1: Vitajte na mojom blogu

Ahoj! (Ja) Som talianska študentka. (Ja) Som v Notting Hill, Londýne, Anglicku! (Ja) Som tu, aby som sa učila anglicky. Moja anglická rodina sú Wilsonovci. Peter (manžel) a Helen (manželka) majú tri deti: Edward, 16, Rick, 19 a Rosie, 23. Rosie je vydatá. (Oni) Sú veľmi priateľskí, ale (oni) rozprávajú veľmi rýchlo! Je náročné rozumieť im.

Po prečítaní text ústne preložíme do slovenčiny, preposunkujeme (frontálne). Učiteľ čaká najprv na reakciu žiakov, posunok spraví ako posledný, keďže žiaci sú sústredení na dianie pri tabuli, nie na seba vzájomne, aby žiakom neunikol význam žiadneho slova; sám preposunkuje len tie slová, ktorých význam žiaci nepoznajú.

Následovne klikneme na interaktívne úlohy 1, 2, necháme žiakov v 2 – 3 členných skupinkách pracovať pri tabuli.

Interaktívna úloha 1: Doplň vety. Vyber správnu možnosť (klikanie odpovedí, ktorých správnosť systém ihneď vyhodnotí. Kedykoľvek možnosť vrátenia sa do východiskového textu a hľadania správnej odpovede, pomocou ikony “to text”):

1. Annalisa is from

- England.
- Italy.

1. Annalisa je z

- Anglicka.
- Talianska.

2. Her English family have _____ children.

- three
- five

2. Jej anglická rodina má _____ deti/detí.

- tri
- päť

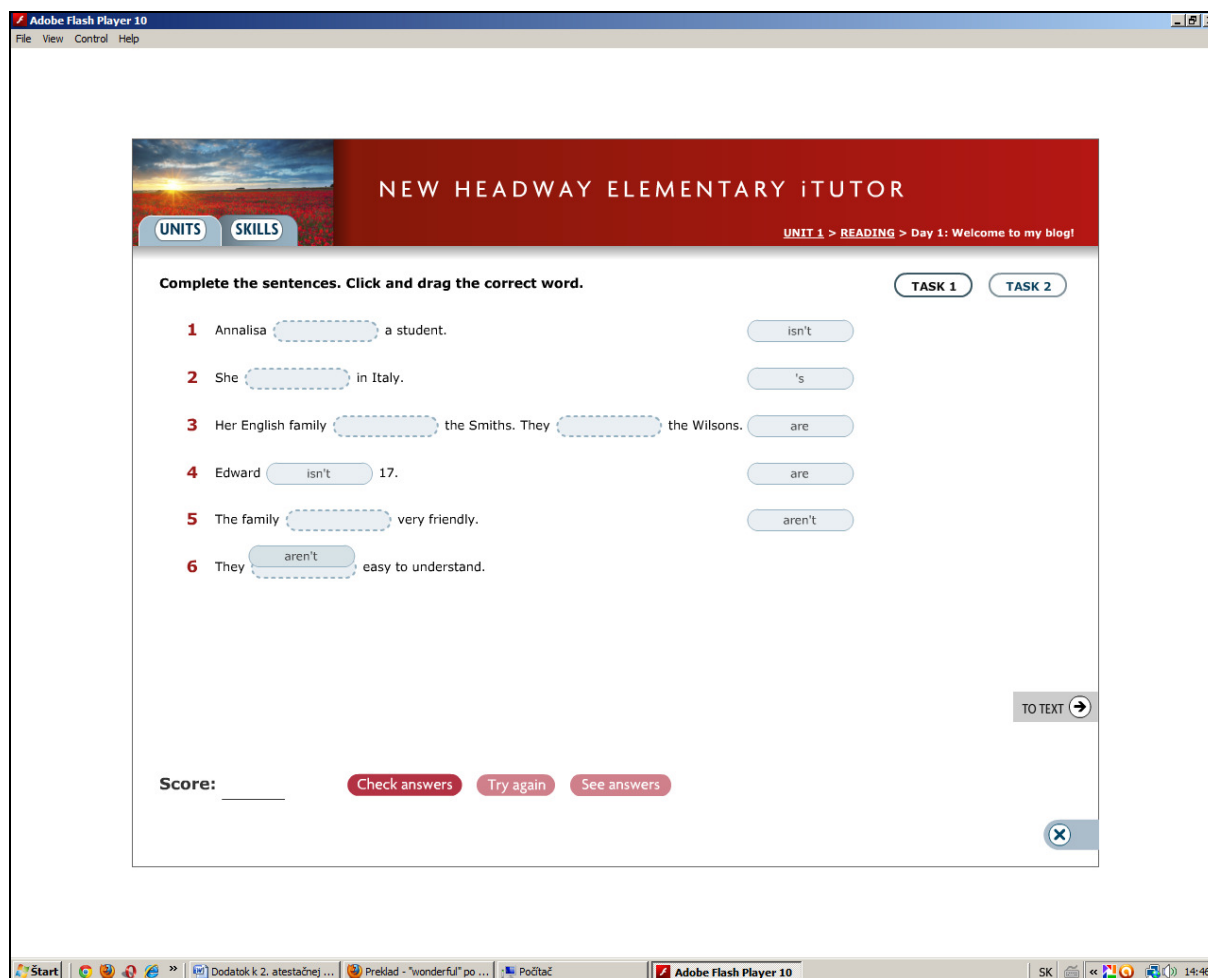
3. The daughter, Rosie _____ married.

- is
- isn't

3. Dcéra, Rosie _____ vydatá.

- je
- nie je

Interaktívna úloha 2: Klikni a ťahaj na správne miesto správne slovo (klikanie, držanie a ťahanie odpovedí, ktorých správnosť systém ihneď vyhodnotí. Kedykoľvek možnosť vrátenia sa do východiskového textu a hľadania správnej odpovede, pomocou ikony “to text”):

Obrázok 9 Interaktívna úloha “Klikni a ťahaj”

Zdroj: Headway Elementary iTutor

Namiesto počúvania práca s tapescriptom 1: Joseph’s family

Navodenie témy: Family – rodina

Posunkovanie/daktylovanie učiteľa:

Look at the photos in your books first. Who is on the photos? (It’s a family tree. We only know where is Joseph. We need to tag names to other photos of the family tree. We know the names, they’re in the box up there but who is who?)

Preklad: Pozrieme sa najprv na fotografie v učebnici. Kto je na fotografiách? (Je to rodostrom. Poznáme len fotografiu Josepha. Potrebujeme označiť menami ostatné fotografie rodostromu. Mená vieme, máme ich tu hore napísané, ale kto je kto?)

Práca s interaktívnym materiálom: Tapescript, interaktívne úlohy

Zapneme na interaktívnom CD prepojenom s interaktívnou tabuľou Unit 1, vyberieme položku Listening. Ukazujeme text na tabuli, čítame a následne prekladáme spoločne s triedou tapescript. Úlohy necháme na samostatnú prácu žiakov pri druhom čítaní.

„My family isn't very big. I have a sister, Andrea, she's 18 and a brother Richard, he's 25. They're not married. I'm married, erm, my wife's name is Isabel. We have two children, a daughter, Nancy, she's 4, and a son, Tom he's only six months old.”

“Moja rodina nie je veľmi veľká. (Ja) Mám sestru, Andreu, ona má 18 a brata Richarda, on má 25. (Oni) Nie sú v manželstvách. Ja som ženatý, hm, moja manželka sa volá Isabel. (My) Máme dve deti, dcéru, Nancy, ona má 4 a syna, Toma, on má len šesť mesiacov.”

Interaktívna úloha 1: Vyber: Pravda - True alebo nepravda – False (klikanie odpovedí, ktorých správnosť systém ihneď vyhodnotí. Kedykoľvek možnosť vrátenia sa do východiskového textu a hľadania správnej odpovede, pomocou ikony “to text”):

1. Joseph has a small family.	Joseph má malú rodinu.
☐ True	Pravda
☐ False	Nepravda
2. He has one sister and two brothers.	On má jednu sestru a dvoch bratov.
☐ True	Pravda
☐ False	Nepravda
3. His brother is 23 years old.	Jeho brat má 23 rokov.
☐ True	Pravda
☐ False	Nepravda

Podobne pracujeme s ďalšími interaktívnymi úlohami k tapescriptom 2 a 3.

Speaking – rozprávanie s posunkovaním/daktylovaním:

Učiteľ: *Now you. Tell the class about you and your family. If you need, you can look at the board but use your own facts.*

Teraz vy. Povedzte triede o sebe a o vašej rodine. Ak potrebujete, môžete sa pozrieť na tabuľu, ale použite vaše vlastné údaje.

Zadanie domácej úlohy – Homework: *Make your own project on size A3. Write about you and your family – your parents, brothers and sisters, grandparents. Use photos of your family members.*

Preklad: *Vytvorte vlastný projekt o vás a o vašej rodine na výkres A3. Napíšte o vašich rodičoch, súrodencoch, starých rodičoch. Použite fotografie členov vašej rodiny.*

Záver:

Interaktívna prezentácia tabuliek Grammar Tutor 1. Podľa potreby používame pauzy, tlmočenie, posunkovanie.

Na interaktívnom CD zapneme v Unit 1 položku Grammar Tutor: Verb to be. Hovoríme a posunkujeme žiakom: *Na konci hodiny sa pozrime na časť gramatiky, ktorú sme dnes používali. Pozrime sa na tvary slovesa "byť" v jednoduchom prítomnom čase.*

Zapneme interaktívnu prezentáciu tabuliek Grammar Tutor. Podľa potreby používať pauzy, tlmočenie, posunkovanie. Žiaci môžu vopred, pred zobrazením chýbajúcich textov hádať, čo tam chýba. Okamžite po zobrazení chýbajúcich textov si overujú správnosť svojich vedomostí.

ZÁVER

Cieľom tejto práce s názvom *Angličtina ako povinný predmet u ťažko sluchovo postihnutých žiakov* bolo:

- načrtnúť teoretické východiská príčin odlišností v jazykovom vzdelávaní SP žiakov – fyziologické rozdiely tvorenia a vývinu reči, odlišnosti v jednotlivých jazykových rovinách v porovnaní s počujúcimi,
- poukázať na kľúčové otázky vyučovania angličtiny na školách pre SP žiakov,
- poskytnúť konkrétnu ukážku učiteľom, ktorí na hodinách angličtiny začínajú pracovať interaktívne, s didaktickou technikou novej generácie, na edukáciu ťažko SP žiakov, s využitím interaktívnej tabule a interaktívneho softvéru,
- sprostredkovať prvé skúsenosti s vyučovaním angličtiny v triedach žiakov so SP.

Touto prácou sme došli k niekoľkým záverom. Vo vyučovaní angličtiny je potrebné:

1. diferencovať a rešpektovať typ a stupeň sluchového postihnutia a individuálnym prístupom zohľadňovať:

- využívanie písaného textu a čítania s porozumením,
- individuálne využívanie rečových schopností,
- individuálnu schopnosť žiakov písať v anglickom jazyku na úrovni jeho poznania,
- diferencovane podľa stupňa a typu postihnutia využívať počúvanie,
- využívať preklad jednoduchého slovenského do písaného a hovoreného anglického a naopak,
- zapájať viaceré receptory - využívať multisenzorický prístup – využívať IKT.

2. vytýčiť si silný motivačný cieľ – zvládnutie jedného z najrozšírenejších jazykov sveta, čo aj pre SP má pozitívny perspektívny význam. Na to v edukácii slúžia aj informačné komunikačné technológie, ktoré sa jednoznačne osvedčili.

3. Pre SP učebnice angličtiny a pracovné zošity neexistujú – používajú sa vlastné materiály, upravujú a prispôbujú sa učebnice pre počujúcich, je nutné ich vhodne modifikovať a prispôbiť podmienkam, v ktorých budú pre SP žiaka čo najprístupnejšie.

4. Na základe získaných skúseností je potrebné vo vyučovaní využívať prierezové témy predmetov Slovenský jazyk, Komunikačné zručnosti a Anglický jazyk. Opierame sa o vzájomne súvisiace jazykové témy oboch jazykov. Využívame hlavne témy zo životných situácií, v ktorých je predpoklad, že sa žiak v nich ocitne a ktoré pozná.

Tento materiál bol testovaný v praxi a osvedčil sa na hodinách angličtiny v triedach Spojenej školy Pavla Sabadoša internátnej v Prešove, cieľ práce považuje autorka za splnený.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Burianová, D. - Tarciová, D. 2009. Cudzí jazyk a žiaci so sluchovým postihnutím – analýza výsledkov dotazníkov pre učiteľov [online]. OZ Svet ticha, Bratislava. 2009. ISBN: 978-80-970258-2-3
2. Eliašová, A. Derňárová, Ľ. et. al. 2010. Komunikácia zdravotníckeho pracovníka so sluchovo postihnutými. Prešovská univerzita v Prešove, Prešov. 2010. ISBN: 987-80-555-0271-7
3. Gavora, P. - Repka, R. 1979. Gramatika vo vyučovaní cudzích jazykov. SPN, Bratislava. 1979
4. Horňáková, A. 2011. Ako komunikovať v cudzích jazykoch úspešne a efektívne. Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, Prešov. 2011. ISBN: 978-80-555-0377-6
5. http://www.zborovna.sk/ucitel/login_form.php?redir=L3VjaXRlbC9uYXN0ZW5rYS5waHA=
6. Hudáčová, V. et al. 2001. Špeciálna pedagogika. SPN, Bratislava. 2001. ISBN: 80-08-03050-X
7. Kapustová, K. 2011. Využívanie IKT vo výučbe anglického jazyka – osobná skúsenosť [online]. OZ Svet ticha, Bratislava. 2011. ISBN: 978-80-970975-3-7
8. Lechta, V. 2000. Symptomatické poruchy reči u detí. III., prepracované vydanie. UK Bratislava. 2000. ISBN: 80-223-1395-5
9. SOARS, L. – SOARS, J. with Danica Gondová 2011. New Headway Elementary Student's Book with Interactive CD. 4th ed. Oxford University Press, Oxford. 2011. ISBN: 978-0-19-476933-4
10. Vladovičová, M. 2010. Trendy vo výučbe cudzieho jazyka u žiakov so sluchovým postihnutím [online]. IRIS, Bratislava. 2010. ISBN: 978-80-89238-36-1
11. Zákon č. 245/2008 §12 ods. 4 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Interaktívna tabuľa – Veľká Británia

Príloha 2 Interaktívna tabuľa – Klikni a ťahaj

Príloha 3 Interaktívna tabuľa – Ďalšie aktivity

Príloha 4 iTutor CD – Od lietadiel k raketám

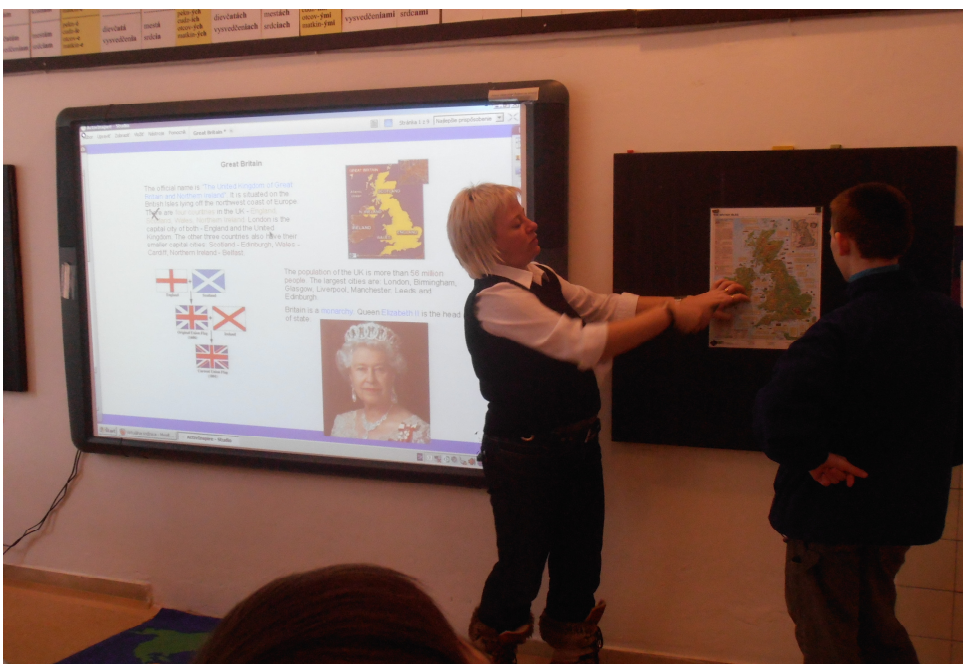
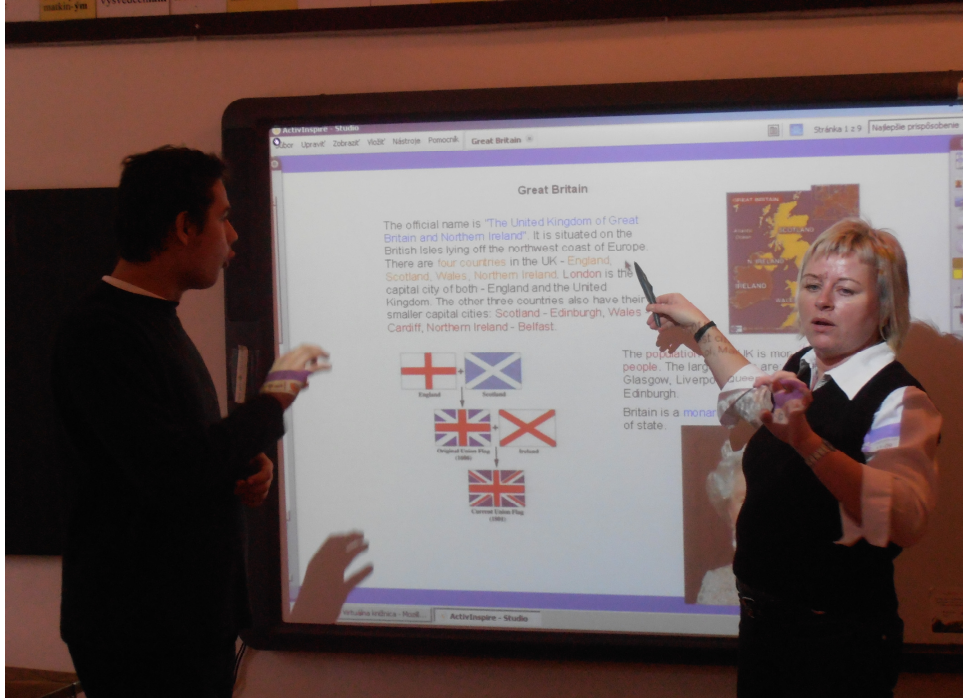
Príloha 5 iTutor CD – Staré dobré časy

Príloha 6 iTutor CD – Príslovky

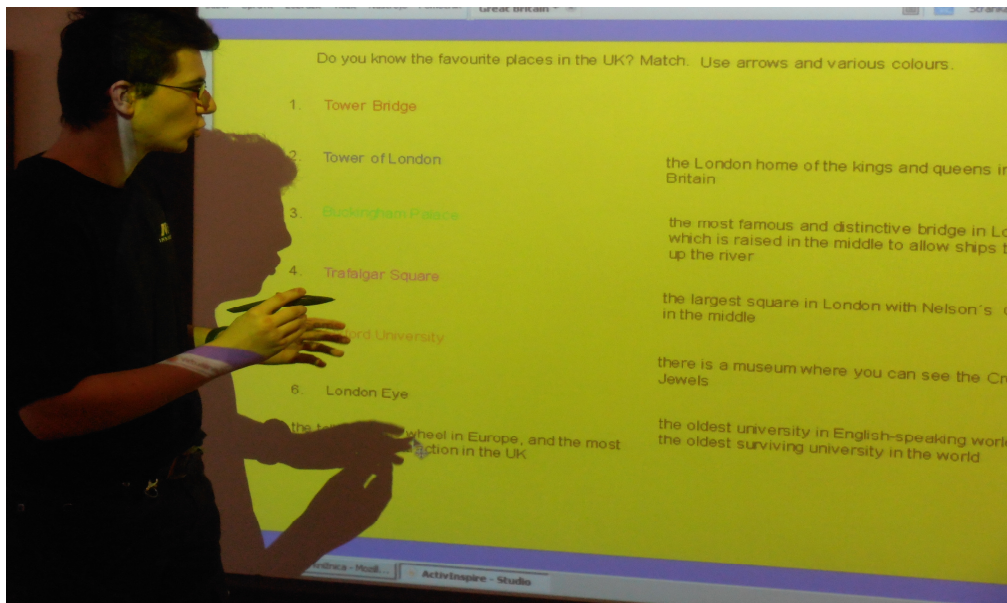
Príloha 7 iTutor CD – Audiobanka

Príloha 8 iTutor CD – Video

Príloha 1 Interaktívna tabuľa – Veľká Británia

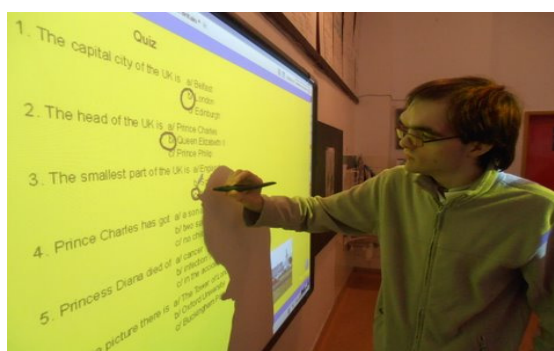
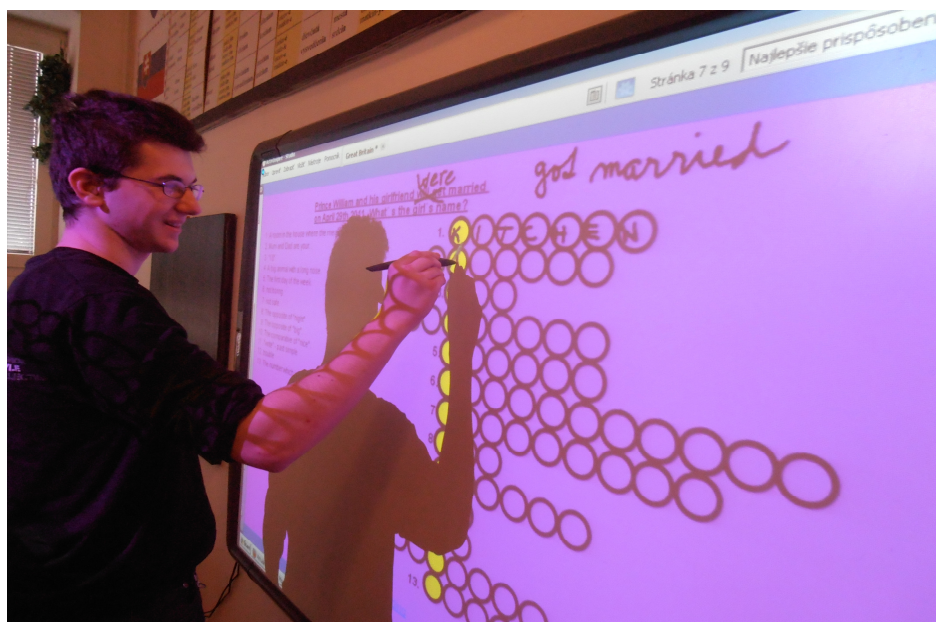

Príloha 2 Interaktívna tabuľa – Aktivita „klikni a ťahaj“

Príloha 3 Interaktívna tabuľa - ďalšie aktivity

Príloha 4 iTutor CD – Od lietadiel k raketám za šesťdesiat rokov

The screenshot shows a web browser window displaying an iTutor interface. At the top, a red banner reads "NEW HEADWAY ELEMENTARY iTUTOR". Below this, there are navigation tabs for "UNITS" and "SKILLS", and a breadcrumb trail "UNIT 7 > READING". The main content area features a blue header with the title "PLANES TO ROCKETS IN SIXTY YEARS" and a sub-header "There are just 60 years between the first flight and the first man on the moon." Below the header, a prompt asks the user to "Choose THE FIRST AIR JOURNEY or THE FIRST MAN ON THE MOON." Two interactive cards are presented: the left card is for "1909 THE FIRST AIR JOURNEY" featuring an image of a biplane and text about Louis Blériot's flight on July 25, 1909; the right card is for "1969 THE FIRST MAN ON THE MOON" featuring an image of an astronaut on the moon and text about Apollo 11's launch on July 16, 1969. Each card includes a "READ MORE" button with a right-pointing arrow. At the bottom center, there is a "READING WORD LIST" icon. The Windows taskbar at the bottom shows the Start button, several open applications, and the system clock at 0:10.

Adobe Flash Player 10
File View Control Help

UNITS SKILLS UNIT 7 > READING

PLANES TO ROCKETS IN SIXTY YEARS

There are just 60 years between the first flight and the first man on the moon.

Choose **THE FIRST AIR JOURNEY** or **THE FIRST MAN ON THE MOON**.

1909
THE FIRST AIR JOURNEY

On July 25 1909, Louis Blériot became the first man to complete an air journey.

READ MORE →

1969
THE FIRST MAN ON THE MOON

On 16 July 1969, Apollo 11 lifted off from the Kennedy Space Center in Florida.

READ MORE →

READING WORD LIST

Start Modifikácia dostupných u... Adobe Flash Player 10 Get started jednotlivé st... 0:10

Príloha 5 iTutor CD – Staré dobré časy

Adobe Flash Player 10
File View Control Help

NEW HEADWAY ELEMENTARY iTUTOR

UNITS SKILLS UNIT 7 > LISTENING > Television

Listen and complete the sentences. Click a

1 He a colour television.

2 There 2 TV channels.

3 There programmes all day long.

4 Children's programmes real stor

Score: _____

Check answers Try again

Tapescript Print X

Television

T = Tommy B = Bill

T Grandad, when you were a boy did you have television?

B Of course we had television! But it wasn't a colour TV like now, it was black and white.

T And were there lots and lots of channels? How many TV channels were there?

B Only two. But that was enough! We loved it! And there weren't programmes all day long. Nothing in the morning and nothing in the afternoon!

T Oh, no! What time did programmes begin?

B At 4.30, when children's TV started. There were some great programmes for us children, I can tell you! We had real stories in those days!

Start Adobe Flash Player 10 2. atestácia - 4. verzia Modifikácia dostupných u... SK 0:28

Príloha 6 iTutor CD – Príslovky

Adobe Flash Player 10
File View Control Help

NEW HEADWAY ELEMENTARY iTUTOR

UNITS SKILLS UNIT 7 > GRAMMAR TUTOR

Look at the grammar summary. Click PLAY to listen and reveal.

1/2

7.3 Adverbs

Adjectives describe nouns.
a big dog a careful driver

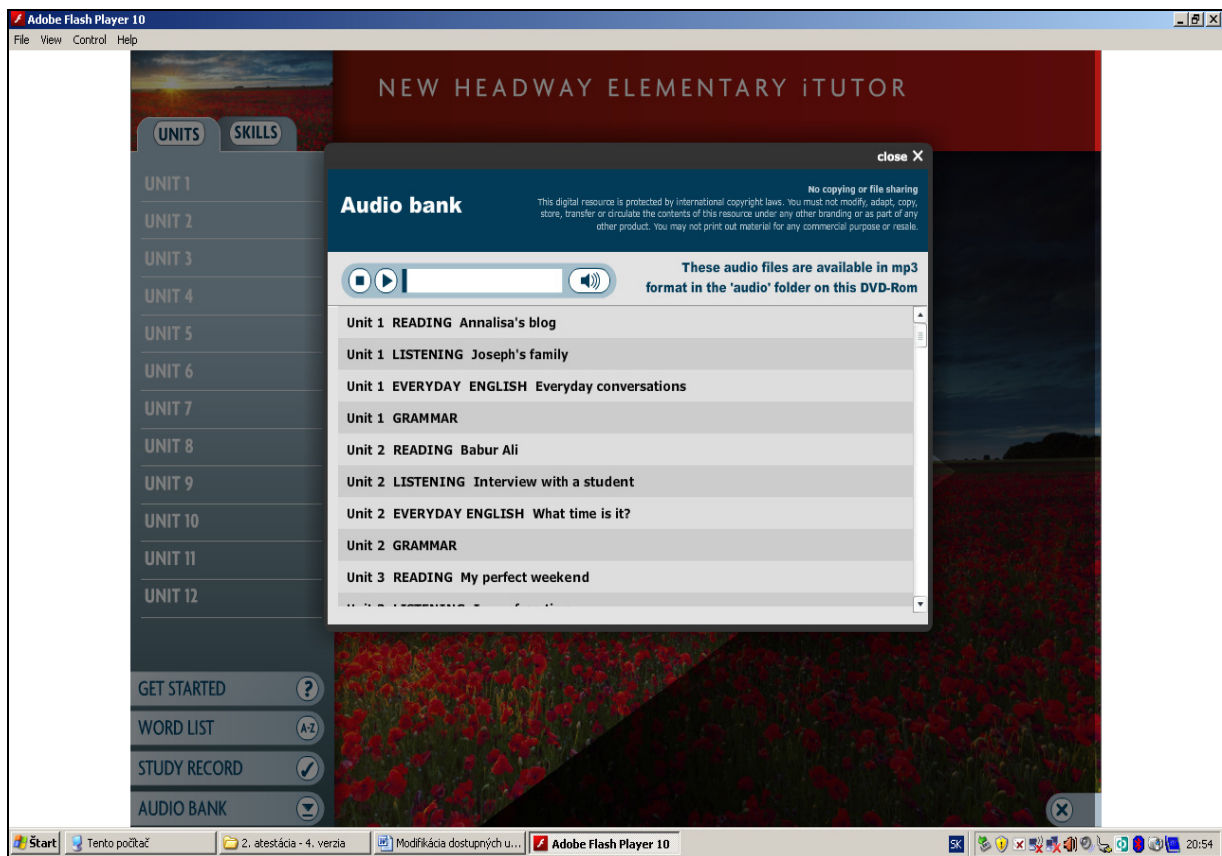
Adverbs describe verbs.
She ran quickly. He drives too [redacted]

To form regular adverbs, add *-ly* to the adjective. Words ending in *-y* change to *-ily*.

Adjective	Adverb
quick	[redacted]
slow	[redacted]
bad	[redacted]
careful	[redacted]
real	[redacted]
immediate	[redacted]
easy	[redacted]

Start Adobe Flash Player 10 2. atestácia - 4. verzia Modifikácia dostupných u... 0:34

Príloha 7 iTutor CD – Audiobanka

Príloha 8 iTutor CD – Video

